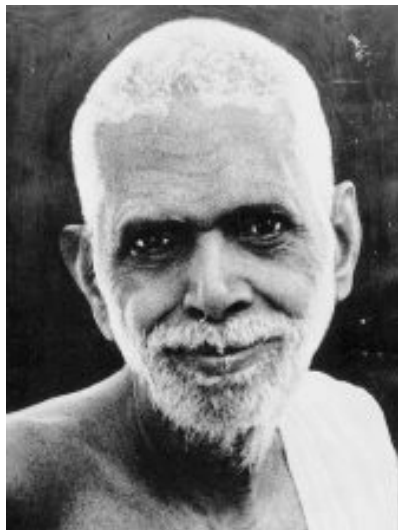

Život v inspiraci Šrí Ramanou Mahářiřim

Rozhovor indického akademika Maaloka s Davidem Godmanem

Z angličtiny přeložil
Ivo Ries
/září 2008/

(Tento rozhovor byl publikován na internetových stránkách
<http://www.davidgodman.org/interviews/all.shtml>)

Rozhovor indického akademika Maaloka, který v současnosti vyučuje v Americe, s Davidem Godmanem.

M: Ramana Mahářiši měl a stále má velký vliv na váš život. Pro ty z nás, kteří toho o Mahářišim mnoho nevědí, byste mohl sdělit nějaké význačné aspekty jeho života, které na vás měly největší vliv.

DG: Tutéž otázku mi někdo položí dva či třikrát za rok. „Shrňte život a učení Ramany Mahářišihho několika slovy pro ty, kteří o něm nic nevědí“. Při takové otázce je vždy velmi těžké rozhodnout, kde začít.

Nejprve bych řekl, že Ramana Mahářiši byl jednou z největších a nejrespektovanějších duchovních osobností Indie dvacátého století. Nenapadá mě žádný jiný kandidát, který by byl opakovaně dáván za příklad toho nejlepšího v hinduistické duchovní tradici. Všichni ho považují za skvělý příklad toho, jak by měl vypadat pravý světec a mudrc.

Jak k tomu došlo? Ještě jako mladík zažil Šrí Ramana pozoruhodnou spontánní zkušenost, ve které zemřela jeho individualita a on byl ponechán ve stavu, ve kterém poznal svou skutečnou identitu s Já, imanentním a transcendentním základem. Bylo to trvalé probuzení, které bylo skutečně pozoruhodné, protože před tím neměl o duchovní věci naprosto žádný zájem. O několik týdnů později opustil dům své rodiny, aniž by komukoliv řekl, kam jde, a strávil zbytek svého života na úpatí Arunáčaly, svaté hory a centra poutníků, které se nachází asi 120 mil jihozápadně od Chennai.

Po několika letech tam – bylo to období, ve kterém si většinou nebyl vědom ani svého těla, ani světa kolem – začal přitahovat stoupence, protože kvůli jeho duchovnímu vyzařování zažívalo mnoho lidí okolo něj mír a štěstí. To, myslím si, je tím tajemstvím jeho pozdější slávy a popularity. Nezáskal reputaci tím, že by byl velkým mudrcem či tím, co by udělal či řekl. Došlo k tomu, protože lidé, kteří přišli do jeho ášramu s mnoha otázkami a pochybnostmi, najednou zjistili, že jsou v jeho přítomnosti tiší, plní míru a štěstí. Vycházel z něj nepřetržitý laskavý proud energie, který tak nějak vypuzoval mentální touhy a uklidňoval mysl lidí, kteří ho přišli navštívit. Nežádal nikoho, aby za ním chodil, lidé přicházeli sami od sebe. Americký autor 19. století jednou napsal, že pokud vynaleznete lepší past na myši, tak i když se ukryjete hluboko v lesích, lidé si proklestí cestu k vašim dveřím. Lidé si proklestili cestu ke dveřím Šrí Ramany – mnoho let žil na velmi nepřístupných místech – protože mohl nabídnout něco mnohem lepšího než jen vylepšenou past na myši; měl přirozenou schopnost navozovat v lidech okolo sebe klid a mír.

Pojďme si to vysvětlit trochu blíže, protože to je klíčem k porozumění nejen jeho stavu, ale i vlivu, který měl na ostatní. Když ve věku šestnácti let prošel konečnou zkušeností, jeho mysl, jeho vědomí existence jako individuální osoby zmizelo navždy a zanechalo ho ve stavu nezvratného míru. Uvědomil si a pochopil, že to nebyla nějaká nová zkušenost, která by byla zprostředkována pomocí a prostřednictvím „já“, jeho vědomím existence jako individuální osoby. Namísto toho to byl jeho přirozený stav, něco, co existuje stále, ale co je zažíváno pouze tehdy, je-li nepřítomna mysl a její neustálá činnost. Při setrvání v tomto přirozeném a bezsilovném stavu vnitřního ticha tak nějak naplnil atmosféru okolo sebe léčivou, uklidňující energií. Lidé, kteří ho přišli navštívit, se spontánně stávali šťastnými, plnými míru a klidu. Proč? Protože Šrí Ramana sám vysílal svou vlastní zkušenost štěstí, míru a klidu takovým způsobem, že lidé, kteří byli okolo něj, získali vnitřní chuť, vnitřní vůni jeho přirozeného stavu, který je podstatně

obsažen v nás všech. Řekl bych, že tato síla se neomezovala na nejbližší okolí jeho fyzické osoby, ačkoliv se zdá, že tam byla silnější. Lidé, kteří na něj jen pomysleli, ať už byli kdekoliv, zjistili, že mohou zažívat něco z jeho klidu jednoduše tím, že s ním naváží mentální kontakt.

Takže nyní mohu zodpovědět otázku: „Kdo byl Ramana Maháriši a jaké bylo jeho učení?“

Šrí Ramana Maháriši byl živoucím ztělesněním míru a štěstí a jeho „učení“ bylo vyzařování tohoto stavu, které pomáhalo ostatním lidem nalézt a zažít své vlastní štěstí a mír.

Zní-li to všechno poněkud abstraktně, rád bych se podělil o příběh, který mi vyprávěla dcera Arthura Osborneho. V roce 1940 byl jejich dům něco jako noclehárna pro všechny zbloudilé cizince, kteří nemohli najít ubytování v blízkosti ášramu Šrí Ramany. Jednoho večera se objevila zubožená, mrzutá žena, kterou poslali z ášramu. Poskytli jí nocleh, ráno jí dali snídani a poslali ji za Šrí Ramanou. Vrátila se k obědu a zářila jako sluníčko. Úplně z ní sálalo štěstí. Celá rodina čekala, že bude vyprávět, co se jí přihodilo, ale ona o své návštěvě v ášramu neřekla ani slovo. Všichni v domě čekali nějaký dramatický příběh, něco jako: „Jen na mě pohlédl a stalo se to a to,“ nebo „Jen jsem položila otázku a ihned jsem zažila tuto úžasnou zkušenost“. Když byly talíře s obědem vyprázdněny, hostitelé to už nemohli vydržet.

„Co se stalo?“ zeptal se jeden z nich. „Co to s vámi Bhagaván udělal? Co vám řekl?“

Žena vypadala poněkud překvapeně. „Neudělal nic. Vůbec nic mi neřekl. Já jsem tam jenom tak celé ráno seděla a potom jsem šla zpátky na oběd.“

Byla pouze jedním z nových návštěvníků sedících v davu lidí, ale síla, která vycházela ze Šrí Ramany, stačila k tomu, aby odplavila celoživotní depresi a zanechala v ní stopu toho, co se nacházelo pod ní: její vlastní vnitřní přirozené štěstí a mír.

Šrí Ramana věděl, že takovéto transformace se kolem něj dějí neustále, ale nikdy za ně nepřijal zodpovědnost. Nikdy neřekl: „Přetransformoval jsem tuto ženu.“ Když se ho tázali na jeho působení na lidi, občas říkával, že nepřetržitým přebýváním ve svém přirozeném stavu klidu se nějak vytváří *sannidhi*, mocná přítomnost, která se automaticky stará o mentální problémy lidí, kteří ho navštěvují. Setrváváním v tichu se vytváří toto energetické pole, které jakoby zázrakem přetransformovává lidi okolo něj.

Vaše původní otázka zněla: „Čím to, že mě Ramana Maháriši tolik ovlivnil?“ Odpověď zní: „Dostal jsem se do jeho *sannidhi* a její katalytickou aktivitou jsem objevil svůj vlastní klid, své vlastní štěstí.“

M: Pokud by někdo chtěl začít praktikovat učení Ramany Mahárišiho, kde a jak by měl začít?

DG: To je další z klasických otázek: „Co mám dělat?“ Tato otázka sama o sobě je zavádějící. Je založena na nesprávném předpokladu, že štěstí a klid jsou stavy, kterých je možno dosáhnout snahou, úsilím. Činná mysl zakrývá klid a ticho, které je jejím vlastním přirozeným stavem, takže uvedete-li svou mysl do pohybu a použijete-li ji pro sledování nějakého duchovního cíle, tak ji obvykle vedete od klidu pryč, ne směrem k němu. Pro většinu lidí je velmi těžké tento koncept pochopit.

Lidé v přítomnosti Šrí Ramany nacházeli svůj vlastní vnitřní mír, protože nepřekáželi energii, která hubila jejich mysl, jejich vědomí existence jako jednotlivé osoby, která má představy, víru atd. Skutečné praktikování učení Šrí Ramany je přebývání v klidu, přebývání ve stavu vnitřní mentální nečinnosti, která dovolí síle Šrí Ramany prosáknout

do vašeho srdce a přetransformovat vás. To lze shrnout do jednoho z klasických komentářů Šrí Ramany: „Vy pouze setrvejte v klidu. Bhagaván se postará o zbytek.“

Použijete-li frázi „praktikování učení“, je následující postup falešný: že Šrí Ramana hovoří o nějakém cíli, kterého je třeba dosáhnout, že nabízí nějakou cestu, nějakou praxi pro dosažení cíle, a že vy potom použijete svou mysl pro rázný pohyb směrem k cíli. Mysl chce mít tyto operace na starost. Chce naslouchat Mistrovi, porozumět tomu, co je požadováno, a potom použít sama sebe pro pohyb předepsaným směrem. To je všechno špatně. Mysl není vozidlo, které by člověk použil pro vykonání učení; naopak, je to překážka, která člověku brání je přímo zakoušet. Jedinou užitečnou, plodnou věcí, kterou může mysl vykonat, je to, že zmizí.

Šrí Ramana sám vždycky říkal, že jeho skutečné učení je předáváno v tichosti. Vnímaví k němu jsou pouze ti, kteří mentálně ustoupí z cesty a dovolí tichému vyzařování Šrí Ramany, aby na nich pracovalo. V posvěcujícím verši ke své filozofické poémě *Ulladu Narpadu* napsal Šrí Ramana, lehce parafrázováno: „Kdo může meditovat na to, co jediné existuje? Na to nelze meditovat, protože člověk od toho není oddělen. Může tím pouze *být*.“ To je esencí učení Šrí Ramany. „Buď tím, čím jsi a zůstaň tím zcela bez myšlenek. Nepokoušej se meditovat *na* Já, *na* Boha. Pouze setrvej v tichosti ve zdroji mysli a zakusíš, že *jsi* Bůh, že *jsi* Já.“

M: Dal Maháriši nějaké pokyny týkající se způsobu života, který by člověk měl dodržovat? Někaké aktivity, které by pomohly duchovním návštěvníkům? Myslím tím světské záležitosti jako je jídlo, spaní, pití, mluvení, rodina, manželství, sexualita atp.

DG: Myslím, že klíčovým slovem zde je „umírněnost“. Při několika příležitostech řekl, že umírněnost v jídle, spaní a mluvení jsou pro *sádhanu* tou nejlepší pomocí. Neschvaloval ani nepodporoval nestřídmost jakéhokoliv druhu. Například nepodporoval lidi v tom, aby skládali přísahu mlčenlivosti. Říkal: „Nejste-li schopni udržet svou mysl v klidu, jaký je důvod držet v klidu jazyk?“

Ačkoliv doporučoval, aby stoupenci žili slušný, počestný život, nikdy na nich nepožadoval dodržování striktního morálního kodexu. Byl šťasten, když stoupenci dospěli k *brahmačarje* přirozenou cestou, ale neviděl žádný smysl v potlačování sexuálních tužeb. Jednou mu kdosi řekl, že v ášramu Šrí Aurobinda spí ženy a muži odděleně, dokonce i když jsou manželé. Jeho odpovědí bylo: „Jaký je smysl odděleného spaní, když zde touhy zůstávají i nadále?“ Pokud za ním přišli pro radu lidé s tím, že mají touhy a chtějí se jich zbavit, obvykle říkal, že meditace tyto touhy oslabí. Podle Šrí Ramany se touhy nezbavíte tím, že ji potlačíte, ani tím, že ji uspokojíte, ale zbavíte se jí tím, že svou pozornost budete věnovat Já.

Nedíval se na ženaté a vdané lidi jako na ty, kdož podleli svým žádostem. Jednou řekl Ranganovi, jednomu ze svých ženatých stoupců, že je snazší uvědomit si Já jako hospodář než jako *sannjásin*.

Šrí Ramana si nemyslel, že zřeknutí se zvyků či majetku by bylo nějak zvlášť prospěšné. Namísto toho žádal lidi, aby šli až ke kořenům problému a zřekli se představy, že jsou individualitami, které obývají těla. Občas říkal, že když se vzdáte svého zaměstnání, své rodiny a všech svých zodpovědností a půjdete meditovat do jeskyně, tak si svou mysl stejně budete muset vzít sebou. Protože ta mysl stále existuje, stane se cvičení tyraníí a vy se ve skutečnosti nezřeknete ničeho, co vám přináší cokoliv dobrého, a to na hodně dlouhou dobu.

M: Když se začne mluvit na téma učení Ramany Mahárišiho, většinu lidí napadne sebedotazování, praktikování tázání sama sebe „Kdo jsem já?“ Ještě jste se o něm nezmínil.

D: Stavím teprve základy, jak se říká u soudu. Pokouším se je uvést do vhodné perspektivy. Lidé přicházeli za Šrí Ramanou se standardní otázkou hledajících: „Co mám dělat, abych se stal osvíceným?“ Jednou z jeho standardních odpovědí byla tamilská fráze „*Summa iru*“. „*Summa*“ znamená „klid“ či „ticho“ a „*iru*“ je imperativ slovesa být a slovesa zůstat. Takže to můžete přeložit jako „Bud' klidný“, „Bud' tichý“, „Zůstaň v klidu“ atd. To byla jeho primární rada.

Nicméně věděl, že většina lidí nemůže přirozeně zůstat v klidu. Pokud takoví lidé požádali o metodu, techniku, byla jim často doporučena praxe známá jako sebedotazování. To je pravděpodobně to, čím se nejvíce proslavil. Pro pochopení, co to je, jak to funguje a jak je třeba to praktikovat, se musím trochu odchýlit k pohledu Šrí Ramany na přirozenost mysli.

Šrí Ramana učil, že vlastní individualita je neskutečná, imaginární entita, která přetrvává, protože jsme nikdy pořádně neprozkoumali její skutečnou podstatu. Smysl „já“, pocit bytí specifické osoby, která vlastní specifické tělo, přetrvává pouze proto, že se neustále ztotožňujeme s myšlenkami, domněnkami, emocemi, předměty atd. „Já“ nikdy neexistuje samo o sobě; vždy pouze ve spojení: „já jsem John“, „já mám hlad“, „já jsem právník“, „já jsem žena“ atd. Tyto identifikace jsou automatické a mimovolné. Nejsou pronášeny vůlí na okamžitě základě. Jsou to pouze nedoložené předpoklady, které se nacházejí za všemi našimi zkušenostmi a zvyky. Šrí Ramana nás žádá, abychom se oddělili od všech těchto spojení tím, že plnou pozornost budeme věnovat subjektu „já“, a tím zabráníme jeho spojení se všemi představami, domněnkami, myšlenkami a emocemi, které si půjdou svou cestou.

Klasickou cestou k tomu je začít s nějakým zažitým pocitem či myšlenkou. Například mohu přemýšlet o tom, co si dám k večeři. Takže se zeptám sám sebe: „Kdo čeká na večeři?“ a odpověď, ať ji vyjádříte či ne, je „já“. Potom se sám sebe zeptáte: „Kdo jsem já? Nebo co je toto „já“, které čeká na další jídlo?“ To není návod na provádění intelektuální analýzy toho, co probíhá myslí; spíše je to prostředek pro přenos pozornosti od objektu myšlenky – nastávající večeře – k subjektu, osobě, která má tuto speciální myšlenku. V tomto okamžiku jednoduše zůstávám jako samo „já“ a pokouším se subjektivně zažít, co to je, když je odstříhnuto od všech identifikací a spojení s věcmi a myšlenkami. Pro většinu lidí to bude pouze prchavý okamžik, protože přirozeností mysli je se neustále zaměstnávat. Brzy sami sebe naleznete v novém vlaku myšlenek, nové sérii asociací. Kdykoliv se tak stane, zeptejte se sami sebe: „Kdo sní?“ „Kdo má starosti s účtem od lékaře?“ „Kdo přemýšlí o počasí?“ a tak dále. Odpovědí bude v každém případě „já“. Pokračujte v této zkušenosti „já“ bez asociací co možná nejdéle. Sledujte, jak vyvstává a, co je ještě důležitější, sledujte, kam se noří, když zde nejsou žádné myšlenky, které by ji zaměstnaly.

To je dalším stupněm dotazování. Podaří-li se vám izolovat pocit „já“ od všech věcí, ke kterým je ze zvyku připoután, objevíte, že začíná mizet. Jelikož ustupuje a stává se menším a menším, začínáte pak zažívat vyzařování míru a radosti, který je ve skutečnosti vaším přirozeným stavem. Normálně jej nezažíváte, protože vaše zaměstnaná mysl jej překrývá, ale je tam neustále, a když začnete svou mysl vypínat, je to to, co zažíváte.

Je to jakýsi druh mentální archeologie. Zlato, poklad, vnitřní štěstí vašeho vlastního skutečného stavu se nachází tam uvnitř, čeká na vás, ale vy je nehledáte. Dokonce o něm ani nevíte, protože vše, co vidíte, vše, co znáte, jsou jen ty vrstvy, které se nakupily nad ním. Vaším kutacím nástrojem je toto neustálé vědomí „já“. To vás odvádí od myšlenek a vede zpět k vašemu skutečnému Já, kterým je mír a štěstí. Šrí Ramana jednou přirovnal tento proces ke psu, který sleduje pach svého pána, aby ho vystopoval. Sledováním nedotčeného „já“ se vracíte domů, zpět na místo, kde žádné individuální „já“ nikdy neexistovalo.

To je sebedotazování a to je ta metoda, kterou je třeba praktikovat. Držte se vědomí „já“ a kdykoliv jste odvedeni jinými věcmi, znovu se k němu vraťte. Musím poznamenat, že to není něco, o čem by Šrí Ramana hovořil jako o meditační praxi, kterou je třeba provádět. Je to něco, co by mělo probíhat ve vás po celou dobu nezávisle na tom, co dělá tělo.

Ačkoliv Šrí Ramana říkal, že to je ten nejefektivnější nástroj pro uvědomění Já, je třeba říci, že ve skutečnosti jen velmi málo lidí dosáhlo tohoto cíle. Pro většinu z nás je mysl příliš tvrdohlavá na to, aby ji bylo možno zvládnout touto či jakoukoliv jinou technikou. Přesto však úsilí vložené do sebedotazování nepřichází nikdy nazmar. Ve skutečnosti přináší zisk většině lidí; ať již dosáhnou osvícení či pouze klidu a štěstí.

M: Vaše předchozí odpověď – že jen málo lidí dosáhlo cíle, i když praktikovali sebedotazování – může lidi odradit to být jen zkusit. Možná, že v tomto kontextu by stálo za to pojednat o tom, co se myslí kompletním uvědoměním Já? Je uvědomění Já obtížné či vzácně se vyskytující? Je vzácné, protože lidé nepraktikují sebedotazování správným způsobem?

D: Uvědomění Já je definitivním koncem zakoušení individuálního „já“. Je trvalým stavem sebe si vědomého vědomí, které zahrnuje vnitřní porozumění, že jeho vlastní pravá identita je substrátem, ze kterého vyvstává svět a všechny jeho jména a tvary. Mnoho lidí má letmé záblesky této skutečnosti, ale ztrácí je, když se mysl, individuální „já“, znovu přihlásí. Věřím, že trvalé vyhlazení tohoto vědomí bytí jako individuální osoby je řídkým jevem, ačkoliv znám mnoho lidí, kteří se mnou v tomto bodu nesouhlasí.

Jednou jsem se zeptal Nisargadatty Maharadže proč někteří lidé, jako třeba Ramana Mahářiši, si uvědomili Já velmi rychle jediným krokem sebedotazování, zatímco jiní stráví padesát let meditací a tohoto stavu nedosáhnou. Byl jsem zvědav na jeho odpověď, protože jsem věděl, že v tom období své kariéry duchovního učitele nepřestával tvrdit, že převtělování neexistuje. To znamená, že nemohl říci, že lidé jako Šrí Ramana přišli na tento svět s výhodou oproti ostatním lidem, kteří zřejmě ve svých předchozích životech tolik nemeditovali.

Odpověděl, že někteří lidé se narodili s čistou „chemickou sloučeninou“ a jiní ne. Myslím, že „chemickou“ analogii odvodil z vrstvy, která pokrývá film. Co jsem vyzvěděl při hovoru s ním je, že jsme všichni pro život vybaveni filmem, který je opatřen více či méně předem určeným zápisem, který se promítá jako naše životy. Kvalita chemické sloučeniny je stanovena složením všech faktorů, které jsou převládající v době početí: geny našich rodičů, astrologická konfigurace, prostředí, ve kterém se máme narodit, to je pouze několik z těch, které jmenoval. Ti, kteří mají to štěstí a jsou vybaveni dobrou chemickou sloučeninou, si uvědomí Já, a ti, kteří mají špatnou či špinavou chemickou sloučeninu toho nikdy nedosáhnou, i kdyby se snažili sebevíc.

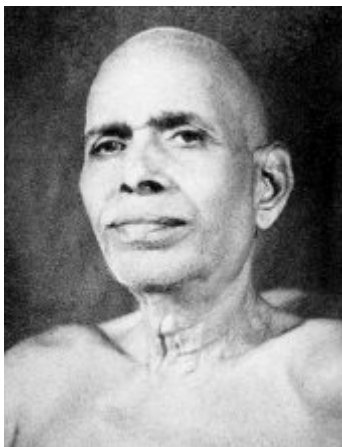
Když jsem oponoval, že to všechno zní velmi deterministicky a že to nevypadá, že by při duchovním snažení záleželo, zda dosáhneme osvícení či ne, právě na kvalitě našich chemických sloučenin, řekl, že někteří lidé přišli na tento svět s chemickou sloučeninou, která je znečištěná pouze nepatrně. Tito lidé, řekl, si mohou uvědomit Já při setkání s realizovaným učitelem, budou-li mít silnou a vážnou touhu poznat pravdu a stát se jí. U tohoto zvláštního modelu lidí, kteří medituji či praktikují sebedotazování roky bez úspěchu, to nemusejí v zásadě dělat nesprávně či špatně, ale jednoduše je v naprosté většině jejich chemická sloučenina tak nečistá, že ji žádné úsilí nedokáže vyčistit. A protože reinkarnace neexistuje, tak se snaha těchto lidí nepřenáší do budoucích životů.

Tento unikátní model – nikdy předtím a nikde jinde jsem o takové teorii neslyšel ani nečetl – jsem považoval za zcela matoucí. V letech, kdy jsem navštěvoval Nisargadattu Maháradže, jeho vlastní kniha učení *Já jsem To* obsahovala jeho detailní popis toho, jak došlo k převtělení. Nyní, v průběhu posledních let jeho života, jsem ho nikdy neslyšel přiznat, že převtělování skutečně existuje, či potvrdit, že úspěch dosažený v jednom životě je možno přenést do života dalšího.

Žáci Šrí Ramany, se kterými jsem se setkal, jako jsou Lakšmana Svámí a Papadží, všichni říkali, že duchovní dosažení v minulých životech se přenáší, a tím je umožněno relativně rychlé dosažení osvícení v posledním zrození. Když jsem se ptal Lakšmany Svámího, čím to, že si uvědomil Já v tomto životě tak rychle, řekl, že dokončil svou práci v předchozích životech, a Papadží řekl, že si pamatuje, že byl ve svém předchozím životě jogínem v jižní Indii.

Šrí Ramana o svých předchozích životech nikdy nehovořil, ačkoliv jednou přiznal, že v některém z předchozích životů musel mít Mistra. Já osobně věřím, že dokončil svou duchovní práci v nějakém jiném těle a naposledy se zrodil ve stavu takové naprosté čistoty a připravenosti, že osvícení se k němu dostavilo fakticky nevyžádáno, když byl ještě velmi mladý.

Myslím, že lidé potřebují dlouhodobou perspektivu, provádějí-li sebedotazování či jinou praxi. Není špatné přemýšlet o osvícení jako o něčem, co může nastat v kterémkoliv okamžiku, skutečně si myslím, že je to chvályhodný postoj, ale zároveň člověk nesmí být rozčarován, pokud k tomu nedojde. Pro mnoho lidí, kteří se sami sebe tázají „Kdo jsem?“, je výsledek ukrytý hluboko v moři nevědomosti a mentálních podmínek. Možná to ponese ovoce ještě v tomto životě, ale pokud ne, zisk bude přenesen do některé z dalších inkarnací. Zatím praxe, je-li prováděna pravidelně, přinese dostatek klidu a ticha, aby ospravedlnila vynaložený čas a energii, a to tady a teď.

M: Podle mých informací má mnoho lidí tendenci převádět techniku „Kdo jsem?“ na mantru a opakovat ji. Je to dobrá metoda?

D: Za druhé světové války se americké jednotky vylodily na izolovaném tichomořském ostrově, který nebyl nikdy předtím vystaven náporu západní civilizace. Postavili tam přistávací dráhu pro letadla a dopravili ohromné množství materiálu pro své vojenské jednotky. Místním, z nichž někteří byli stále lovci a sběrači, zůstalo mnoho přebytků.

Když válka skončila, Američané ostrov opustili a zanechali tam přistávací dráhu a několik opuštěných budov. Místní domorodci chtěli, aby přísun amerických darů pokračoval, ale nevěděli, jak toho dosáhnout. Neměli ani tušení o geopolitice a technologiích. Viděli pouze ohromné ptáky, kteří se snaželi z oblohy a na přistávací dráhu skládali nepředstavitelné množství zboží. Nikdy se ve skutečnosti nenamáhalí přijít na to, proč jsou ti cizinci na jejich ostrově či jak bylo to exotické zboží vyrobeno a doručeno na ostrov.

Postavili na přistávací dráze oltáře a prováděli tam své náboženské rituály, aby přilákali velké kovové ptáky zpět na ostrov. Tyto praktiky se staly druhem náboženství, jež antropologové označili za cargo kult, víru v příchod nadpřirozených dobrodinců.

Zmiňuji se o tom všem proto, že mnoho lidí se pokouší provádět sebedotazování, aniž by skutečně věděli, jak funguje a proč funguje, a tento nedostatek porozumění je vede k mnoha praktikám, které nejsou skutečným sebedotazováním a které následně nemohou přinést požadované výsledky. Budu-li se touto analogií zabývat dále, tak zde existuje sebedotazování a rovněž dotazování cargo kultu. Pro porozumění rozdílu mezi oběma je třeba vědět, jak a proč funguje sebedotazování.

Při sebedotazování člověk izoluje individuální „já“, a tím donutí mysl, vlastní individualitu, aby se ponořila zpět do svého zdroje a zmizela. Jakákoliv technika, která podporuje mysl při spojování s objekty či myšlenkami, není sebedotazováním a nezpůsobí zmizení mysli. Naopak, mysl jenom posílí. Budete-li opakovat „Kdo jsem? Kdo jsem?“, subjekt „já“ je soustředěn na objekt myšlení, frázi „Kdo jsem?“. To nevede k odloučení „já“ od jeho myšlenek; zůstane v nich zapleteno.

Tentýž komentář lze učinit o praktikách, které spojují sebedotazování s koncentrací na specifické místo v těle. Spousta lidí má tuto mylnou představu. Pokud se zaměříte na místo v těle, spojujete subjekt „já“ s objektem vnímání – ať už se koncentrujete na jakékoliv místo. To není sebedotazování a tímto způsobem nikdy nedonutíte „já“, aby zmizelo. Jakákoliv technika, která věnuje pozornost myšlence nebo vnímání či pocitu, který není „já“, není sebedotazováním. Myslíte-li si, že je, provádíte dotazování cargo kultu. Provádíte rituál či praxi, která je odvozena od nesprávného porozumění tomu, jak vyvstává mysl a jak je možné ji donutit, aby zmizela. Pravděpodobnost toho, že uspějete, bude stejná jako u ostrovanů, kteří se pokoušejí přilákat letadla z oblohy náboženskými obřady.

M: Nehraje však víra a oddanost rovněž svou roli? Co třeba lidé, kteří konají vše s nejhlubší oddaností a vírou, ale možná nemají tu správnou představu o tom, co je třeba činit (či v tomto případě nečinit)?

D: Ale já tady nekritizuji víru či oddanost. Jednoduše říkám, že existuje efektivní způsob provádění sebedotazování a způsob neefektivní a že člověk porozumí rozdílu tím, že pochopí učení Šrí Ramany o přirozenosti „já“: jak vzniká a jak je ho možno vrátit do jeho zdroje.

Máte-li kompletní víru v realizovaného učitele a kompletní oddanost k němu či k ní, tak i to samo o sobě vás dovede k cíli. Nemusíte se zabývat ničím jiným a ani se o nic jiného nemusíte starat. Nejlepším příkladem, se kterým jsem se setkal, je Mathru Šrí Sarada, stoupenkyně Lakšmany Svámího, která si uvědomila Já toliko na základě své intenzivní lásky a oddanosti vůči němu. V sedmdesátých letech prováděla *džapování* jeho jména a koncentrovala se na jeho fotografii až dvacet hodin denně a po zbývající čtyři hodiny, když spala, se jí o něm často zdálo. Nebyla to pouze intenzivní koncentrace; byla doprovázena intenzivním nepřerušovaným proudem lásky k němu. Lakšmana Svámí v tu dobu říkal, že ten proud byl tak silný, že ho v noci budil. Jednou ji požádal, aby se trochu mírnila, protože on se jinak nevyspí, ale ona nemohla. Lásky proudila neustále, dvacet čtyři hodin denně směrem k objektu její oddanosti a nakonec síla lásky zapříčinila její uvědomění.

Abyste si uvědomili Já pomocí této metody, musíte mít právě tolik lásky, a pokud doufáte, že si uvědomíte Já pomocí sebedotazování, potřebujete pro svou duchovní stezku totéž odevzdání a stejně velkou intenzitu.

M: Říká se, že Ramanovi Mahářišimu bylo jasné, že prosté *džapování* mantry a používání mentálních představ může být pro uvědomění Já překážkou. Je to tak? Je také pravda, že dovoloval mnoha lidem, a dokonce je k tomu podněcoval, aby pokračovali ve své duchovní praxi, i když ta nebyla tak zcela v souladu s jím preferovanou metodou sebedotazování? Jestliže si myslel, že je sebedotazování tak prospěšné, proč nepodněcoval všechny, kdo za ním přišli pro radu, aby se zabýval právě touto metodou?

D: To je několik různých otázek najednou. Odpovím na ně postupně. Když za ním přišel někdo poprvé, často ho požádal o duchovní radu. Šrí Ramana v zásadě odpovídal „Jakou praxi provádíte právě teď?“ Pokud řekl, že uctívá nějaké speciální božstvo či opakuje mantru, zpravidla řekl: „Dobře, pokračujte v tom.“

Zjistil, že různí lidé jsou přitahováni různými stezkami a věděl, že pro mnoho lidí je sebedotazování příliš obtížné či nezajímavé. Nebyl žádným diktátorem. Každý v jeho ášramu mohl zcela svobodně následovat jakoukoliv duchovní stezku. Nikdo nebyl nucen studovat učení Šrí Ramany a nikdo nebyl nucen provádět nějakou speciální praxi.

Dost často stoupenci po několika měsících zjistili, že už je jejich stará praxe nezajímavá. Přišli za Šrí Ramanou znovu a ptali se ho, co mají dělat. Když se tak stalo, Šrí Ramana mohl navrhnout sebedotazování, ale nikdy nikoho ke změně nenutil.

Přesto za ním někteří lidé chodili a říkali: „Právě teď neprovádím žádnou speciální praxi, ale chtěl bych dosáhnout osvícení. Jaká je nejrychlejší a nejpřímější cesta pro jeho dosažení?“

Myslím, že takovému tazateli bylo vždy doporučeno sebedotazování.

Existuje pěkný příběh o skupině venkovanů, kteří přišli za Šrí Ramanou někdy ve dvacátých letech. Jeden z nich požádal o nejlepší techniku pro uvědomění si Já a Šrí Ramana mu doporučil sebedotazování. Jeden ze starších stoupenců později vyjádřil pochybnosti, zda tato rada byla vhodná. Myslel si, že takovými lidem by měla být doporučena nějaká forma *džapování*.

Když se o tom doslechl Šrí Ramana, řekl: „Proč bych měl mást lidi, kteří za mnou přijdou a žádají o nejlepší techniku? Položil mi tuto otázku a já jsem mu na ni dal tu nejsprávnější odpověď.“

Pokud lidé chtěli provádět sebedotazování, Šrí Ramana je v tom vždy podporoval, ale pokud se cítili přitahováni jinými stezkami, nikdy se je nepokoušel nutit, aby dělali něco, co by se jim nelíbilo. Projdete-li si publikované dialogy mezi návštěvníky a Šrí Ramanou, naleznete několik příkladů, kdy Šrí Ramana doporučoval sebedotazování lidem, kteří se z něj nezdáli být příliš nadšení. Když vycítil jejich váhání, navrhl jim místo toho vždy nějakou jinou praxi.

Tím se dostáváme k jedné z vašich dalších otázek. Jakou roli v učení Šrí Ramany hrála praxe stoupenců, jako například *džapa* či meditace na vizuální představu či symbol Boha? Šrí Ramana tuto praxi z celého srdce schvaloval, ale příležitostně říkával, že takovéto praktiky přinášejí výsledky pouze tehdy, cítí-li člověk vůči jménu, které opakuje, či vůči formě, na kterou se koncentruje, lásku. To je třeba důsledně rozlišovat. Můžete opakovat nějaké specifické Boží jméno po celý den, ale to bude pouze cvičením koncentrace, pokud tam nebude žádná láska, žádná oddanost ke jménu, které opakujete. Takovéto opakování posílí mentální svalstvo stejným způsobem, jakým se fyzickým cvičením posiluje svalstvo tělesné. Nezpůsobí to, že mysl zmizí. Jakmile však člověk recituje Boží jméno s láskou, tedy ne pouze v soustředění, dojde nakonec k tomu, že mysl se rozpustí v Bohu a stane se sama Bohem.

M: Druhý den mé návštěvy v Dílí se přihodila zvláštní věc. Doprovázel jsem svou neteř v Dílí do jednoho slavného knihkupectví. Měli tam velké oddělení s duchovní literaturou. Prošel jsem je pečlivě a zjistil, že tam nemají ani jedinou knihu o Ramanovi Mahářišim. Když jsem se na to ptal, vedoucí knihkupectví mi řekl, že knihy o Ramanovi Mahářišim jednoduše nejsou dost populární a těžko se prodávají. Protože jste vydavatel a autor zajímavých knih o Ramanovi Mahářišim a o jeho žácích, zajímalo by mě, jestli máte stejné zkušenosti? Pokud ano, proč si myslíte, že tomu tak je?

D: Nejsou tak populární jako knihy moderních učitelů, jako je například Osho, ani se názvy neodvolávají na jistý druh pomoci sama sobě či new age, které, jak se zdá, plní přihrádky s „duchovnem“ většiny knihkupectví. Přesto ale vykazují stabilní, trvalý prodej. Standardních textů se záznamy dialogů Šrí Ramany se prodává téměř tisíc kopií ročně, každoročně, rok za rokem. To znamená, že knihy jako *Hovory s Ramanou Mahářišim*, která byla poprvé vydána uprostřed padesátých let 20. století, se dodnes prodalo více než 40 tisíc výtisků a prodává se stále. Musím říci, že je to vázaná kniha o asi 650 stranách a není tak snadné ji číst, pokud neznáte význam duchovních pojmů v sanskrtu. Každým rokem objevují Šrí Ramanu a jeho učení noví lidé a každým rokem pokračuje prodej základních děl.

Šrí Ramanášram, vydavatel většiny děl o Šrí Ramanovi, zaujal k distribuci spíše pasivní stanovisko. Jeho vydavatelské a prodejní oddělení plní objednávky, které přicházejí, ale nezabývají se reklamou a nelobují v knihkupectvích či u distributorů, aby nakupovali jejich knihy. To může být jedním z důvodů, proč se knihy Šrí Ramany v regálech knihkupectví neobjevují příliš často. Nepřekvapilo by mě, kdybych se dověděl, že většina vedoucích knihkupectví, dokonce i v Indii, netuší, že nějaké dobré knihy o Ramanovi Mahářišim vůbec existují.

Přesto připouštím, že knihy, které se pokoušejí uspořádat či vysvětlit jeho učení, nebudou příliš populární nikdy. Myslím si, že budou vždy omezeny na malý trh náročných lidí, kteří touží po duchovním vysvobození. V žádné generaci nebude taková skupina příliš velká. Učení Šrí Ramany není „pohodovou“ filozofií, ani nenabízí rychlé

výsledky či okamžité zážitky. Namísto toho nabízí vyzkoušený a otestovaný návod pro ty, kdo touží zabývat se duchovní praxí seriózně. Tento druh tradičního přístupu není dnes příliš populární. Lidé chtějí okamžité výsledky, ne recept na tvrdou práci.

Asi před dvaceti lety jsem se zúčastnil hovoru, kde zanícený mluvčí hovořil o tom, že by chtěl přinést učení Šrí Ramany milionům lidí po celém světě. Zvedl se muž vedle něj a tento návrh komentoval slovy: „Myslím, že tato představa je zcela zcestná. Čím přesněji vysvětlíte učení Ramany Mahárišiho, tím méně naleznete lidí, kteří by se o něj zajímali. Budete-li úspěšní a naleznete milion nových stoupenců Šrí Ramany, bude to pouze měřítkem stupně, na který jste rozředil jeho učení.“

Myslím, že se s tím dá souhlasit. Ramana Maháriši byl příkladem světce, který přetransformoval životy nespočetného množství lidí. Knihy o účinku transformace, který měl na lidi, co ho navštívili, se budou pravděpodobně vždy dobře prodávat, ale vydáte-li knihu o jeho učení, koupí si ji jen pár lidí a ještě méně z nich začne praktikovat učení, které je v ní obsaženo.

M: Nedávno jsem zjistil, že vydáváte knihy nezávisle na nějakém ášramu či organizaci. Co vedlo k této změně? Podle mého názoru vaše trilogie s názvem *The Power of The Presence* je velmi inspirativní. Je i přes její zjevnou hodnotu těžké takovéto knihy distribuovat a prodávat sám?

D: Většina knih, které jsem napsal či vydal v osmdesátých a počátkem devadesátých let, byla sponzorována různými ášramy či duchovními organizacemi. Dělal jsem ty knihy jako službu učitelům a všechny honoráře a práva jsem rozdal. Uprostřed devadesátých let mi Papadží, přímý žák Šrí Ramany, dodal odvalu k tomu, abych si ponechal honoráře z knih, abych se zabezpečil. Do té doby mě vždy v zásadě podporovala organizace, pro kterou jsem pracoval. Papadží byl po celý svůj život hospodářem a svými výdělků živil svou rodinu až do svého odchodu do penze v polovině padesátých let. Měl rád lidi, kteří byli soběstační a povzbuzoval ostatní k tomu, aby se živili sami. Po několik posledních let se žívím sám tím, že píšu a vydávám knihy a už nejsem sponzorován a podporován žádnou organizací.

Líbí se mi vydávat vlastní věci, protože si mohu vybrat jakékoliv téma, které se mi líbí; mohu psát tak hodně nebo tak málo, jak se mi chce a nemám žádné termíny. K tomu musím dodat, že vydávám materiály pouze o Ramanovi Mahárišim, jeho učení, jeho žácích či jeho Guruovi, Arunáčale. Nemám zájem o odbočky do jiných oblastí.

Prodej a distribuce může být čas od času tvrdým oříškem, především proto, že potencionální zákazníci jsou rozseti řídce po celém světě. Jelikož se obchodem s duchovními knihami zabývám již téměř dvacet let, myslím, že je pravdou, že distribuce dobrých duchovních knih je v dnešní době mnohem obtížnější, než tomu bylo na konci osmdesátých a počátkem devadesátých let minulého století. Knihkupectví s duchovní literaturou mají chronický nedostatek prostředků k placení účtů a velká knihkupectví se v zásadě zajímají pouze o bestsellery. Amazon společně s Barnes and Noble ruší mnoho dobrých odbytíšť.

Můj reklamní rozpočet je nulový. Nedělám nabídkové cesty. Nesedím v knihkupectvích a nepodepisuji knihy. Nejezdím od města k městu a nedávám rozhovory v rádiích. To jsou standardní promoční nástroje na Západě. Většina vydavatelů v dnešní době dokonce ani neuvažuje o tom, že by uzavřeli smlouvu s autorem, který se odmítá vydat na cesty, aby pro ně knihu propagoval. Za posledních osmnáct měsíců jsem vydal jsem tři nové knihy a během té doby nebyl ani jediný den, kdy bych nespal ve své

vlastní posteli v Tiruvannamalai. Mám dobrý distribuční seznam lidí, o kterých vím, že se zajímají o mé knihy. Kdykoliv mohu nabídnout něco nového, informuji každého e-mailem. Další lidé se dozvědí o mých knihách od přátel či ze zpráv na webu. V dnešní době, kdy existuje mnoho specializovaných webových stránek, vyjde-li nová kniha o Šrí Ramanovi, tak se informace o ní objeví na stránkách, které se specializují na advaitu, gury, osvícení či Ramanu Mahárišiho, a to v průběhu několika málo dní.

Dnes málokdo narazí na mé knihy v knihkupectvích, protože jen málokteré z nich je má na skladě. Ale to mi moc nevádí. Na světě existuje několik tisíc lidí, kteří si váží Ramany Mahárišiho natolik, že si novou knihu o něm či o jeho učení koupí. Dříve či později tito lidé mé knihy objeví a koupí si je. Nijak zvlášť se nesnažím o to, abych našel zákazníky. Mám pocit, že je-li někdo připraven k tomu, aby ocenil knihu o Šrí Ramanovi, tak mu ta kniha v ten pravý čas nějak spadne do klína. Nemyslím si, že mám zodpovědnost za podstrkávání svých knih potenciálním zákazníkům. Když jsem byl připraven slyšet slova Šrí Ramany, objevila se kniha, která na mě čekala. Totéž se stane, kdykoliv se jiní lidé potřebují dovědět o něm či o jeho učení.

V minulém roce se objevil člověk, kterého jsem nikdy v životě neviděl, a nabídl mi, že pro mě vytvoří webovou stránku, která bude obsahovat detaily, kde lze koupit mé knihy. „OK“, řekl jsem. „Děkuji.“ Koupil doménu s mým jménem, vytvořil mi jednoduchou stránku a zaplatil poplatky na dva roky. Letos se mi nabídl kdosi jiný, koho jsem sotva znal, věnoval spoustu času jejich aktualizaci a přidal spoustu nového materiálu. „OK“, řekl jsem znovu. „Děkuji.“ Lidé se náhle objeví, když je jich třeba a když je potřeba udělat nějakou práci.

Když si tyto řádky přečtou nějací byznysmeni, budou nevěřicně kroutit hlavou. Přesto to funguje. Mé knihy nakonec najdou své zákazníky a z odezvy, kterou mám, jsou zákazníci v zásadě rádi, že si knihy koupili a přečetli.

M: Je mezi asi tuctem knih, které jste napsal a vydal, nějaká, kterou osobně upřednostňujete?

D: Vlastně ani ne, bavilo mě pracovat na všech. Ačkoliv možná, že mě úplně nejvíc bavilo a těšilo pracovat na biografiích, protože ty vyžadovaly spoustu osobních kontaktů se všemi osobami. Tedy bavilo mě zkoumat různé stránky těchto knih, neboť vyhledávání málo známých faktů a událostí je něčím, co mě bavilo vždycky. Nakonec, když je výzkum ukončen, nastává tvůrčí postup jejich skládání do bezešvého celku, tvoření příběhu, který umožní čtenáři do něj vstoupit a ponořit se do úplně jiného světa. Když to dělám, snažím se být co nejpřesnější, ale současně se pokouším zprostředkovat úctu, respekt a vážnost, kterou vůči těmto lidem pociťuji. Píšu o těchto lidech proto, že jsou pro mě skvostnými příklady, jak je třeba žít lidský život.

M: Jak jste sbíral materiál pro biografie, které jste napsal? Používal jste při hovorech magnetofon? Ptám se proto, že při čtení jsem v každé z nich užasl nad množstvím detailů, což je ohromující, zvláště když některé z nich byly napsány až po mnoha letech od popisovaných událostí.

D: Nevzpomínám si, že bych měl nějaký magnetofon, když jsem dělal rozhovory se Saradammou a Lakšmanou Svámím. Předpokládám, že bych si na něco takového vzpomněl, ale nevzpomínám. Myslím, že jsem si při hovoru dělal poznámky. Pamatuji si, že jsem s nimi sedával každé ráno asi hodinu, a to po dobu jednoho měsíce. V knize je

spousta detailů jednoduše proto, že Saradamma má tak dobrou paměť. Má opravdu úžasnou paměť. Lakšmana Svámí si na roky, kdy Saradamma prováděla svou *sádhanu*, zas tolik nepamatoval, ale její ohromná fotografická paměť a vzpomínky na to období byly více než dostačující. Lakšmana Svámí si zase skvěle vybavoval vzpomínky na své mládí, čas strávený se Šrí Ramanou a léta, která strávil osaměle v odloučení. Ti dva se navzájem výtečně doplňovali. Také zde nebyl problém dlouhého odstupu, protože Lakšmanovi Svámímu bylo tenkrát kolem padesáti a Saradammě něco málo přes dvacet. Popisovala tedy události, které se většinou odehrály před pěti či osmi lety.

S Annamalaiem Svámím jsem míval sezení, která jsem nahrával na magnetofon, každé odpoledne. Větší část devadesátiminutové pásky jsem zaplnil téměř každý den. V noci jsem záznam přepsal, další odpoledne se s ním znovu sešel a použil opět tutéž pásku pro další příběhy. Myslím, že to bylo ekonomické opatření, protože tenkrát jsem neměl mnoho prostředků, ale když se na to dívám zpětně, přál bych si, abych použil zvláštní pásky a uchoval je. Byly by to skvělé nahrávky. Jsem si jist, že v dnešní době je mnoho lidí, kteří by velmi ocenili poslech příběhů, které vyprávěl. Byl to totiž výtečný vyprávěč a měl úchvatný styl vyprávění. Neměl dobrou paměť na data či sekvence událostí – která událost předcházela či následovala za kterou – takže to jsem musel zpracovat sám později. Byla to opravdu zajímavá a podmanivá zkušenost: znovuvytvoření jeho světa a jeho obydlení všemi postavami a událostmi, o kterých mi vyprávěl. Pracoval jsem jako Sherlock Holmes, hloubal jsem nad starými fotografiemi budov ášramu, procházel jejich staré účetní knihy a pokoušel se přiřadit příběhy, které mi vyprávěl, k fyzickým budovám, na kterých pracoval.

Co se mi na něm obzvlášť líbilo byl způsob, jakým rozlišoval mezi příběhy, které měl z první ruky a těmi, které neměl. Pokud se nějaké události přímo účastnil, řekl mi to. Slyšel-li příběh z druhé ruky, označil svou účast tím, že řekl, že má pouze nepřímou informaci. Nebyl to žádný vědec, ale chápal nezbytnost dobré vědy. Psali jsme o jeho Guruovi a pro něj byla slova a činnosti jeho Gurua svaté. Kde to jen šlo, chtěl být co nejpřesnější. Občas mi poskytoval cosi, co by politici označili za „rozhovor mimo kamery“. Říkal mi své názory na to, proč si myslí, že se jistí lidé chovali tak, jak se chovali, ale potom dodával: „To nepište, protože to je pouze můj názor. Říkám vám to jenom proto, abyste měl nějaké povědomí o tom, jaký byl ášram v tu dobu.“ Bylo to opravdu potěšení spolupracovat s někým, kdo věděl, jak správně vyhodnotit zdroje informací.

Hovoříte-li s někým, komu je osmdesát, o jeho mládí, tak vždy existuje možnost, že si události vybaví špatně, ale všechno, co bylo možné si ověřit z jiných zdrojů, se ukázalo být pravdou. To mi dalo důvěru v hodnověrnost a přesnost veškerého jeho vyprávění.

Jak jsem již řekl, data nebyla jeho silnou stránkou. Zpočátku například trval na tom, že přišel ke Šrí Ramanovi v roce 1930, ale když jsem mu dokázal, že Seshadri Svámí zemřel na počátku roku 1929, musel svůj názor změnit, protože se se Seshadri Svámím několikrát setkal při různých příležitostech. Těchto omylů však bylo jen pár a ve velkém rozestupu.

Papadžimu bylo rovněž kolem osmdesáti, když jsem shromažďoval detaily z jeho života. Napsal asi 200 stran odpovědí na můj rozsáhlý životopisný dotazník, který jsem mu vnutil. Ten měl šestnáct stránek. V té době byly všechny jeho satsangy nahrávány a v průběhu asi hodiny, kterou každý den trávil s návštěvníky, zmiňoval často události ze svého mládí. Takže i když jsem jeho příběhy nenahrával sám, měl jsem přístup k celému archivu pásků, na kterých bylo zaznamenáno jeho vyprávění příběhů na různá témata, která za ta dlouhá léta zažil.

Zkontaktoval jsem mnoho lidí, kteří se s ním znali a pohybovali se okolo něj v různých obdobích jeho života. Jejich informace často dokládaly to, co mi sděloval. Na příklad říkal, že když byl dítě, chodil za ním Krišna a hrál si s ním v ložnici, ale nikdo jiný z rodiny ho neviděl. Hovořil jsem se dvěma z jeho sester, které byly ještě naživu a obě dvě si vzpomněly na příhody, kdy malý Papadží si zjevně hrál na své posteli či v domě s neviditelným přítelem. Při jedné takovéto příležitosti se dostal do transu, který trval několik hodin.

Obvykle když vyprávěl nějakou příhodu jako odpověď na otázku, tak jsem měl pocit, že často získával informace spíše ze vzpomínek z poslední doby, kdy příběh vyprávěl, než ze samotné původní události. Myslím, že to tak dělá spousta lidí. Občas si však spontánně vzpomněl na nějakou událost a začal o ní hovořit. Když k tomu došlo, tak se objevovaly naprosto úžasné detaily. Pamatuji si, když třeba hovořil o muslimském pirovi (světci), se kterým se setkal v Madrasu. Ten příběh už jsem slyšel dříve, ale když mi o tom začal vyprávět tenkrát, měl jsem pocit, že je skutečně zpět v Madrasu v polovině čtyřicátých let, jde dolů ulicí a popisuje, co právě vidí. Vyprávěl o tom, že kráčí kolem jednotlivých obchodů a úřadů, a popisoval obrázky a scény, jako by právě teď procházel danou ulicí. Těchto příběhů jsem si velmi cenil. Bylo to, jako bych si pouštěl video se záznamem té události bez překážek způsobených opakovaným vyprávěním. Naučil jsem se ho nepřerušovat, kdykoliv se do takovéto nálady dostal. Pokud jste mu položili nějakou otázku na ujasnění či vysvětlení, pohled jeho očí se změnil a on už najednou na té ulici nebyl. Byl zpět ve své paměti a vyprávěl příběh obvyklým způsobem.

U všech lidí, o kterých jsem psal, jsem byl spokojen s tím, že jsem se mohl podílet na hodnotných vzpomínkách. U Papadžího a Annamalaie Svámího se objevily příležitostné nesrovnalosti, které by však neodstranil žádný výzkum ani dotazování. Příslušné události se prostě přihodily už příliš dávno. Přesto jsem spokojený, že jsem udělal vše, co bylo v mých silách, abych vytvořil hodnotný obrázek o těchto skutečně úžasných lidech.

M: Zmínili jste se o tom, že Papadžího žijící sestra ho viděla hrát si s Krišnou, když byl mladý, ale ve skutečnosti Krišnu nikdo neviděl kromě samotného Papadžího. Sceptik by mohl říct, že Papadží si to možná jenom vymyslel a řekl lidem, že viděl Krišnu. Později, když se stal slavným, tak rodina řekla: „Ano, ano, viděli jsme ho, jak si hrál s Krišnou, když byl mladý.“ Uvažovali jste i o těchto možnostech?

D: Ano, to je důležitý bod a já jsem zřejmě nezvolil nejvhodnější příklad, když jsem uvedl tuto zvláštní příhodu. Samozřejmě že nikdo nemůže doložit vizionářské zážitky, protože jsou téměř vždy omezeny na jedinou osobu. Papadží měl vize v průběhu svého života celkem pravidelně a prakticky nikdo jiný je nikdy neviděl. Mnoho z jeho stoupenců mělo v přítomnosti Papadžího vlastní vize a i ty byly viděny pouze jedinou osobou. Dokonce ani Papadží je neviděl.

Leela, jedna z jeho sester, která říkala, že viděla Papadžího jako chlapce hrát si s Krišnou, měla vizi Síty ve Valmiki ašramu na břehu řeky Gangy. Papadží byl přítomen

a oba viděli božstvo, které převzalo fyzickou formu a hovořilo k nim. Leela dostala hysterický záchvat a utekla. Konečně to pro ni nebyl normální zážitek. Takže když říkala, že viděla Papadžího jako chlapce si hrát s Krišnou, měla všechny důvody pro to, aby věřila, že mluví pravdu.

Mnoho z dalších příběhů, které vyprávěl Papadží, by bylo mnohem snazší potvrdit. Papadží měl ohromnou zásobu neuvěřitelných příběhů a příhod. Některé z nich byly tak směšné, že jste si mohli pouze myslet: „To snad ani nemůže být pravda. Dělá si z nás legraci a všechno si vymýšlí.“ Přesto, kdykoliv jsem našel lidi, kteří byli v době události přítomni, vždycky Papadžího verzi podpořili či alespoň vyprávěli příběh, který byl velmi, ale velmi podobný.

M: Zmínil jste se o tom, že konečné sebeuvědomění nastává v okamžiku, kdy mysl nezvratně „umírá“ v Já. Také jste uvedl, jak Papadží občas popisoval svůj život za základě vzpomínek na svá dřívější vyprávění. Idea vzpomínek a mrtvé mysli se zdá být navzájem odporující. Můžete to prosím vysvětlit?

D: Mnoho lidí je zmateno tímto zjevným hlavolamem. Mrtvá mysl je taková, ve které neexistuje žádný myslitel myšlenek, žádný vnímatel vjemů, nikdo, komu by se vybavovaly vzpomínky. Myšlenky, vjemy a vzpomínky mohou stále existovat, ale není zde nikdo, kdo by věřil „já si vzpomínám na tu událost“, a tak dále. Tyto myšlenky a vzpomínky mohou klidně existovat v Já, ale co je naprosto nepřítomno, je představa, že existuje osoba, která je zažívá či vlastní.

Papadží jednou poskytl krásnou analogii: „Sedíte u silnice a kolem vás se míhají auta v obou směrech. Jsou jako myšlenky, vzpomínky a touhy ve vaší hlavě. Nemají s vámi nic společného, ale vy trváte na tom, že jste k nim připoutáni. Sáhnete po nárazníku auta, které vás míjí, a ono vás táhne za sebou, dokud nejste nuceni se pustit. To je samo o sobě naprosto hloupá činnost, ale vy se ze svých omylů nepoučíte. Opět se pokoušíte chytit a držet nárazník dalšího auta, které vás míjí. A tak žijete všichni své životy: připoutáváte se k věcem, které s vámi nemají nic společného a výsledkem je zbytečné utrpení. Nepřipoutávejte se k žádné myšlence, vjemu či představě a budete šťastni.“

V mrtvé mysli může „provoz“ mentální aktivity stále existovat, obvykle na tlumenější úrovni, ale není zde nikdo, kdo by držel nárazník nějaké představy či vjemu. To je ten rozdíl mezi klidnou myslí a vůbec žádnou myslí. Je-li mysl klidná a tichá, osoba, která může být přitahována k nárazníku nové představy je stále zde, ale když neexistuje vůbec žádná mysl, když je mysl mrtvá, představa, že existuje osoba, která by se mohla ztotožnit s objektem myšlenky, byla natrvalo vyhlazena. To je to, proč se tomu v Mahářišiovské literatuře říká „mrtvá mysl“ či „zničená mysl“. Je to stav, ve kterém možnost ztotožnění se s myšlenkami či představami definitivně skončila.

Pojďme se vrátit k Papadžímu a tomu, co jsem řekl o jeho vzpomínkách. V roce 1990 v rozhovoru se dvěma americkými dentisty Papadží řekl: „Když mluvím, nikdy nekonzultuji své vzpomínky či svou minulou zkušenost“. Když jsem se ho na to ptal, řekl, že lidé s myslí se vždy vrací do minulosti, aby mohli formulovat svou další větu, kdežto slova osvícených lidí jsou napovídána Já v přítomném okamžiku a nejsou důsledkem vzpomínek či minulých zkušeností. To je rozdíl mezi používáním vaší mysli ke konverzaci a dovolením Já vkládat nezbytná slova do vašich úst, kdykoliv je nutné hovořit. Kde žádná mysl není, slova vyvstávají spontánně, jakmile a když je to požadováno. Pokud takováto slova náhodou dostanou formu příběhu z minulosti, člověk nesmí dojít k závěru, že existuje nějaké „já“, které se probírá ve vzpomínkách a vytahuje

je. Když vidíme osvícenou osobu, která to dělá, předpokládáme že to – mysl vytahující informace z paměti – je tím, co se děje, protože to je způsob, jakým pracuje naše vlastní mysl. Projektujeme mechanismus naší vlastní mysl na osvícenou osobu a předpokládáme, že ona rovněž musí myslet a fungovat tímto způsobem. Děláme to proto, že si nedovedeme představit žádný jiný způsob, jakým by myšlenky a vzpomínky mohly být vysloveny. Jen tak pro zábavu jsem se jednou zeptal Papadžiho, jak může chodit nakupovat, aniž by používal své vzpomínky či své zkušenosti z minulosti. Musím zde uvést, že rád vášnivě smlouval, když šlo o nákup zeleniny. Vždycky trval na nejlepší kvalitě a nejnižší ceně.

„Jak můžete dělat něco takového,“ ptal jsem se, „bez paměti? Abyste věděl, zda jste nakoupil výhodně, tak musíte vědět, jaká byla cena včera či minulý týden, a abyste věděl, zda je mrkev dobrá či nikoliv, tak musíte mít paměť a předchozí zkušenost, jak dobrá mrkev vypadá.“

Nejprve jenom řekl: „Co je to za stupidní otázku?“, ale potom se zasmál a víceméně shrnul to, co jsem právě vysvětlil: že není nikdo, kdo myslí, rozhoduje a vybírá, zatímco on nakupuje. Samotné Já provádí tyto věci automaticky, ale pro vnějšího pozorovatele to vypadá, jako by zde byl někdo v těle, kdo rozhoduje na základě minulých zkušeností a znalostí.

Na konci sedmdesátých let jsem slyšel U. G. Krišnamurtiho hovořit o nakupovacích zvycích velmi podobným způsobem.

Říkal: „Tlačím vozík uličkou a sleduji ruku, která se natahuje, zvedá plechovku a dává ji do košíku. Nemá to se mnou nic společného. Neříkal jsem ruce, aby se pohnula tím směrem a vybrala právě tu plechovku. Děje se to samo od sebe. Když dojdu k pokladně, mám plný košík jídla, které jsem si sám osobně nevybral.“

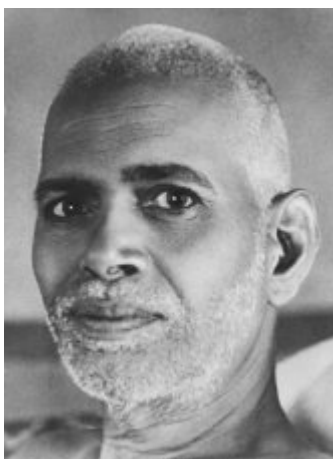
M: Zjevně máte k lidem, o kterých píšete, úctu. Není pak těžké držet se objektivně faktů? Například, když vidíte něco, co není „tak pěkné“ (alespoň z pohledu průměrného čtenáře) na těchto lidech či jejich životech, tak by zde mohla nastat tendence to z knihy vyloučit, protože k těmto lidem cítíte úctu.

D: Vraťme se k Ramanovi Mahářišimu. Zkoumal jsem jeho život a učení po velkou část z posledních pětadvaceti let a po celou tu dobu jsem nenarazil na jedinou událost, kterou bych chtěl skrýt před veřejností, protože by to mohlo na něj vrhnout špatné světlo. Jeho chování a vystupování bylo bezvadné. Všechny atributy, které si spojujeme se svatostí, v něm byly obsaženy: laskavost, mírnost, pokora, vyrovnanost, tolerantnost a tak dále. Po desetiletí žil svůj život veřejně. Neměl svou vlastní soukromou místnost, takže cokoli udělal či řekl bylo pod dohledem. Kromě okamžiku, kdy šel do koupelny, se nikdy nevyskytoval za zavřenými dveřmi. Až do čtyřicátých let 20. století jste za ním mohli přijít a navštívit ho třeba ve dvě ráno, mohli jste vejít do haly, kde žil, a sednout si k němu. Někteří lidé si o něm občas vymýšleli příběhy, aby ho zdiskreditovali, ale nikdo, kdo se pohyboval v jeho blízkosti, jim nikdy nevěřil. Tam jednoduše neexistoval prostor pro skandály či špatné chování, protože jeho život byl tak veřejný a tak svatý. Nikdy nemanipuloval s penězi, nikdy o nikom špatně nemluvil, nevlastnil nic kromě své vycházkové hole a konvice na vodu a nikdy nebyl o samotě se ženou. Pouze lidé, kteří neviděli, jak žil svůj život, o něm mohli vymýšlet skandální historky a očekávat, že jim jiní lidé uvěří.

Když o něm lidé zvenku vykládali historky, Šrí Ramana reagoval spíše pobaveně než zlostně. Když na něj nespokojený bývalý stoupenec napsal na počátku třicátých let

extrémně urážlivý pamflet, manažer ášramu chtěl jít k soudu a žalovat autora, aby ochránil dobré jméno Šrí Ramany a ášramu.

Šrí Ramana mu to rozmlouval a říkal: „Proč ho místo toho neprodáváte u vstupní brány? Dobří stoupeneci si ho přečtou a nebudou věřit ani slovo. Ti špatní mu budou věřit a půjdou pryč. Tak tady budeme mít méně návštěvníků.“

Samozřejmě manažer s takovýmto návrhem nikdy nemohl souhlasit, protože stoupeneci by nepřežili, aby se takový sprostý pamflet prodával v areálu ášramu. Přesto celý ten incident ilustruje zajímavou stránku charakteru Šrí Ramany: nejen že nebyl dotčen kritikou své osoby, ale příležitostně z ní měl radost a někdy se dokonce zdálo, že se jí baví. V *šastrách* se říká, že odpověď na chválu i hanu je jednou z posledních věcí, které je třeba nechat být, než dojde k osvícení. Ve Šrí Ramanovi na to absolutně nebylo místo. Uvedu jeden další příběh, který slyšelo jen velmi málo lidí. V hale, kde Šrí Raman žil, bývalo album s výstřižky. Objevila-li se o něm v novinách nějaká zpráva, někdo ji vyřízl a vložil do knihy. Byly to buďto neutrální zprávy, které podávaly informace o jeho životě, učení a ášramu, nebo to byla příznivá dobrozdání. Jednoho dne se v novinách objevila nanejvýš kritická zpráva. Šrí Ramana ji sám vyřízl, umístil ji na čelní obálku alba a zamítl zděšené námitky všech stoupenců.

„Všichni by si to měli přečíst,“ řekl. „Proč bychom měli uchovávat pouze dobré zprávy? Proč bychom měli ty špatné potlačovat?“

Tím je oklikou řečeno, že neexistují špatné příběhy o Šrí Ramanovi, takže otázka jejich potlačení nevystane.

Před pár lety jsem seděl a hovořil s Kunju Svámím, osobou, která pobývala se Šrí Ramanou od počátku dvacátých let, a s mým přítelem Michaelem Jamesem. Kunju Svámí revidoval jednu svou knihu a vyškrtnl několik příběhů, které by mohly na Šrí Ramanu vrhnout špatné světlo. Pro mě byly ty škrty nesmyslné. Například, když Sádhu Natanananda přišel poprvé ke Šrí Ramanovi v roce 1918, zeptal se někoho v chrámu ve městě, jak se k němu dostane.

Muž, se kterým hovořil, řekl: „Neztrácejte čas chozením za tím člověkem. Já jsem ho navštěvoval šestnáct let. On je ke každému naprosto lhostejný.“

Kunju Svámí chtěl tuto odpověď škrtnout, protože nechtěl, aby si lidé mysleli, že někdo mohl strávit šestnáct let navštěvováním Bhagavána a necítit žádný užitek. Podle mne to byl odraz zvláštní duchovní nezralosti návštěvníka a nikoliv kritika transformující síly Šrí Ramany. Příběh vrhá špatné světlo na osobu, která nebyla schopna poznat

velikost Šrí Ramany, a ne Šrí Ramany samotného. Může pšret čtyřiadvacet hodin denně, přesto ve sterilní půdě nic nevyroste.

Michael se Kunju Svámího zeptal: „Za těch třicet let, co jste byl ve spojení se Šrí Ramanou (1920-50), viděl jste ho udělat či říci něco, co bylo tak špatné či trapné, že jste měl pocit, že to nemůžete nikomu říci či to zveřejnit, protože by se to špatně projevilo na jeho veřejné reputaci?“

Kunju Svámí chvíli přemýšlel a řekl: „Ne“.

„Tak koho chráníme tím, že cenzurujeme příběhy?“ zeptal se Michael.

Odpovědi se nedočkal.

Kunju Svámí měl pocit, že to bylo vyjádření *bhakti* jeho Gurua, aby vyřadil některé z příběhů, které by mohly, i když ne moc pravděpodobně, zapříčinit, že by si čtenáři mysleli, že Šrí Ramana nebyl jakousi úžasnou všemohoucí bytostí, která přetransformovala každého, kdo k ní přišel. Já jsem měl zcela jiný náhled. Myslím si, že vůbec nemusím obraz Šrí Ramany vylepšovat, protože necenzurovaná pravda o jeho životě hovoří sama za sebe.

Kromě tohoto musím také vyjasnit, že Šrí Ramana sám ochotně přiznával, že osvětlení neudělá z lidí vzor ctnosti. Jako mnoho velkých Mistrů před ním, říkal i on, že nelze posuzovat osvětlenost podle toho, co kdo udělal či řekl. Svatost nemusí jít nutně ruku v ruce s osvětlením, ačkoliv většina lidí si myslí, že by mělo. Šrí Ramana byl vzácným spojením svatosti a osvětlenosti, ale u mnoha jiných Mistrů a osvětlených tomu tak nebylo. Nebyli méně osvětlení tím, že se nepřizpůsobovali sociálním a etickým zvyklostem své doby, měli prostě různé osudy.

V *Hovorech se Šrí Ramanou Mahářišim* líčil Šrí Ramana příběh Kaduveli Siddhara, prostého askety, který vzbudil veřejný posměch tím, že měl poměr s chrámovou tanečnicí. Místní král nabídl odměnu tomu, kdo prokáže, zda je tento muž světcem či nikoliv. V době, kdy byla výzva zveřejněna, se Kaduveli Siddhar živil suchým listím padajícím ze stromů. Když se potom tanečnici narodilo dítě Kaduveli Siddhara, myslela si, že se pravda ukázala, a šla za králem, aby si vyzvedla odměnu.

Král, který chtěl veřejné potvrzení jejich intimního vztahu, zorganizoval taneční vystoupení. Když probíhalo, tanečnice natáhla nohu směrem ke Kaduveli Siddharovi, protože jeden z jejich náramků se uvolnil. Když jí ho sundal, obecenstvo se mu začalo vysmívat. Kaduveli Siddhar zůstal nepohnutý. Začal zpívat tamilské verše, které říkaly: „Je-li pravdou, že spím ve dne v noci ve vědomí Já, ať se tento kámen rozlomí na dva kusy.“

V ten okamžik se kamenný bůžek vedle něj k velkému úžasu obecenstva s ohromným rachotem rozlomil.

Poučení Šrí Ramany z tohoto příběhu bylo: „Ukázal, že je neochvějným *džňáninem*. Člověk by se neměl nechat ošálit zevnějškem *džňánina*.“

Považuji za fascinující, že Šrí Ramana, člověk dokonalé svatosti, může říci, že takovéto chování nemůže být bráno za důkaz, že Kaduveli Siddhar nebyl osvětleným.

M: Zdá se, že u Ramany Mahářišiho je to jasné. Ale co další lidé, o kterých jste psal?

D: Příběh o Kaduveli Siddharovi mi připomíná Papadžího, který si vzal svou druhou ženu, Belgičanku jménem Meera, když jeho první žena byla ještě naživu, a dokonce s ní měl dceru Mukti. V tu dobu mu bylo přes šedesát a Meeře nebylo o moc víc než dvacet. Tento vztah rozčaroval mnoho stoupenců Papadžího a značná část z nich se ho zřekla,

protože si všichni mysleli, že spadl ze svého vysokého stavu. Papadží sám tento vztah neskrýval. Jakmile se dítě narodilo, přivedl obě dvě, Meeru a Mukti, do domu svých rodičů v Lucknow, aby Mukti představil jejím prarodičům. Když jsem zkoumal jeho životopis, řekl jsem mu, že to záleží na něm, zda se tento příběh dostane či nedostane do knihy. Jako odpověď si sedl a napsal mi vysvětlení toho vztahu. Nemyslel si, že to bylo něco, co by bylo třeba zatajit. Ačkoliv mnoho lidí o něm mohlo kvůli tomuto vztahu špatně smýšlet, nikdy neuvažoval o tom, že by jej zamlčel či vynechal v knize.

M: Vysvětlil někdy, proč tento vztah začal? Uvedl nějaký důvod?

D: Papadží a v zásadě všichni osvícení lidé nikdy nemají žádný důvod pro to, co dělají. Protože nemají mysl, která by volila a rozhodovala, nevytvářejí důvody pro průběh budoucích činností.

Vzpomínám si, že se plánovala rozsáhlá zahraniční cesta. Lístky byly zarezervovány, víza obstarána. Když dorazili cestovní agenti s lístky, tak jednoduše řekl: „Nepojedu nikam,“ a cesta byla zrušena. O několik týdnů později se ho někdo ptal na důvod toho okamžitého zrušení na poslední chvíli, řekl: „Důvod? Nemám nikdy žádné důvody pro to, co dělám.“

Když přebýváte jako Já, děláte to, k čemu vás Já pobídne, aniž byste přemýšleli či věděli proč. Neexistuje nikdo, kdo by mohl říci: „Měl bych udělat toto; neměl by dělat támhleto,“ protože nezůstal nikdo, kdo by mohl činit takováto rozhodnutí.

Jednou jsem potkal někoho, kdo s ním žil v Hardwaru. Chodívali každý den na procházku podél Gangy, často toutéž cestou. Občas vyrazil Papadží jedním směrem a potom bez nějakého zjevného důvodu, změnil směr doprava či doleva a pokračoval někam úplně jinam. Jednou se odehrál následující rozhovor:

„Kam jdeme?“

„Nevím.“

„Proč jsi odbočil z cesty?“

„Nevím. Něco mě prostě donutilo jít tímto směrem.“

„Jak daleko budeme muset jít?“

„Nevím. To zjistím, až tam budeme.“

„Kde je to „tam“?“

„Nevím. Až tam budeme, tak budu vědět, proč jsem namířil tímto směrem.“

Náhodou potkali v lese muže, který pak měl s Papadžím zážitek probuzení. Já vědělo, že ten muž je připraven na takový zážitek, a nasměrovalo Papadžího k němu. Papadží nevěděl, že je nasměrován k tomuto setkání, dokud toho muže nepotkal. Jednoduše

akceptoval, že Já ho vedlo tím určitým směrem. Neměl otázky či pochybnosti o změně směru. Ve skutečnosti o tom vůbec nepřemýšlel ani neměl žádné obavy. Pouze nechal Já, aby ho vedlo tam, kam bylo třeba.

Myslím, že můžeme říci, že Papadží měl setkání s tímto mužem předurčeno. Myslím, že bych také řekl, že Papadží měl stejné předurčení s Meerou, nějakou karmu, která se s ní musela odžít. Protože svět mnohem více zajímá sex a dítě než setkání v lese, které vyústí v zážitek probuzení, tak mnoho lidí řekne, že se choval nemorálně, ale já bych pouze řekl, že jeho tělo splnilo předurčený osud.

M: Při čtení vašeho předchozího vysvětlení řekne převážná většina lidí, zvláště pak skeptici: „To je ale zvlášť shovívavý náhled na muže, který se stal otcem dítěte mimo manželství a navíc se ženou o čtyřicet let mladší.“

D: V *Sri Ramana Darsanam*, knize, kterou jsem nedávno redigoval pro Ramanášram, přisuzuje autor Sádhu Natanananda Šrí Ramakrišnovi, velkému bengálskému světcí 19. století, následující poznámku: „I když je mým Guruem někdo, kdo často navštěvuje místní výčep, nebudu na něm hledat žádné mouchy. Proč? Protože vím, že jen kvůli tomu nepřichází o svou přirozenost Gurua. Našel jsem v něm útočiště ne proto, abych zkoumal jeho vnější život. To také není mou povinností. Proto, ať se stane cokoli, zůstává mým Guruem.“

Slovo Guru znamená „ten, který zahání temnotu“. Někdo, kdo má „přirozenost Gurua“, má schopnost probouzet lidi z temnoty jejich vlastní nevědomosti a ukázat jim světlo Já. Papadží přirozenost Gurua měl. Za ty čtyři roky, kdy jsem psal a zkoumal podklady pro jeho životopis, jsem se setkal s nespočtelným množstvím lidí z celého světa, kteří potvrdovali, že při setkání s ním měli přímou zkušenost Já. Zkušenost často nepřetržovala, ale to, že vůbec nastala, mi potvrzuje, že Papadží měl přirozenost Gurua, tu vzácnou schopnost ukazovat lidem Já. Občas mohl být nevypočitatelný a popudlivý, ale nikdo, kdo se v jeho blízkosti pohyboval jakkoliv dlouho, nemohl mít pochybnosti o masivní, transformující energii, která z něj vyzařovala.

M: Takže by bylo správné si domýšlet, že, podle vašeho názoru, nemůže být osvícený Guru nikdy činěn zodpovědným za svou činnost? Že nikdy nemáme právo si na něj stěžovat či kritizovat jeho chování jednoduše proto, že neodpovídá všeobecně akceptovanému morálnímu kodexu?

D: Pro mě je skutečný Guru Bohem projeveným v lidském tvaru. Neexistuje nikdo uvnitř těla Gurua, který si volí či rozhoduje o prováděných činnostech a ani nikdo, kdo by za ně nesl zodpovědnost. Co říkají, je slovo Boží, a co dělají, jsou Boží činnosti. Lidé, kteří je chtějí soudit podle jejich slov či činností na ně nahlížejí jako na těla a předpokládají, že uvnitř je mysl, která myslí a rozhoduje zpravidla stejným způsobem, jakým to činí oni sami. Nevídí božskost za tvarem a necítí či nezažívají ji ve vyzařování, které z tohoto tvaru vychází.

Když dělala Saradamma svou *sádhanu* v ášramu Lakšmany Svámího v sedmdesátých letech minulého století, tak on s ní zacházel občas velmi hrubě a zkoušel ji mnoha různými způsoby.

V pozdějších letech po jejím vlastním uvědomění mi Saradamma řekla: „Nemyslete si, že Svámí seděl ve svém domě, promýšlel a plánoval: „Vyzkouším Saradu tímto způsobem a uvidím, jak bude reagovat.“ *Džňánin* nemá žádnou mysl, kterou by myslel,

plánoval a rozhodoval tímto způsobem. Byla jsem zkoušena samotným Já, protože jsem potřebovala být zkoušena. Ty zkoušky nikdo neplánoval, ačkoliv to vypadá, jako že to dělal Svámí.“

Když do Ramanášramu přišel na konci dvacátých let Annamalai Svámí, Šrí Ramana ho nechal mnoho let velmi tvrdě pracovat. Kdykoliv viděl Annamalaie Svámího sedět a nic nedělat, ihned vymyslel nějakou práci, aby ho zaměstnal. Připravoval situace, ve kterých byl Annamalai Svámí pravidelně uváděn do divokých konfliktů s manažerem ášramu. To pokračovalo asi dvacet let, až mu nakonec Šrí Ramana řekl: „Tvoje karma je ukončena,“ a dvakrát tu větu zopakoval. Od té doby bylo Annamalaiovi Svámímu dovoleno meditovat v klidu. Kdo dokáže posoudit něco takového? Já, které jednalo prostřednictvím Šrí Ramany, nechalo Annamalaie Svámího roky tvrdě dříť v konfliktním prostředí, zatímco jiní lidé tam měli život mnohem snazší.

Občas musí být Guru hrubý, protože jiné metody nefungují. Nisargadatta Maharádž jednou řekl: „Vy všichni se držíte na břehu řeky, zatímco já se pokouším vás dostat doprostřed řeky, abyste mohli plout s proudem. Říkám vám, abyste se pustili, ale vy to neuděláte, nebo žádáte o metodu, kterou byste to puštění provedli. Zdvořile vás žádám, abyste se pustili, ale vy neposloucháte. Nakonec to vzdávám a pouze vám šlapu po prstech.“

Jak můžete posuzovat zdánlivě hrubé chování, když cílem je osvobození stoupenců? To, co připadá jako zlé chování nevědomým pozorovatelům zvnějšku, může být ve skutečnosti právě to, co stoupenec potřebuje.

Papadží zacházel s Meerou a Mukti v osmdesátých a na počátku let devadesátých velmi krutě. Obě v jeho rukách velmi trpěly, ale kdy jsem s nimi mluvil na počátku roku 1998, chvíli poté, kdy Papadží zemřel, obě dvě potvrdily, že to zacházení bylo z hlediska duchovního velmi efektivní.

Zkušenosti mě naučily, že Guruové se jen zřídka chovají způsobem, který běžní lidé považují za sociálně přijatelné. Můj postoj k tomu je ten, že jejich zjevně nevyzpytatelné jednání je nezbytné pro zničení ega stoupenců. Já je prostě neposuzuji. Akceptuji, že dělají to, co situace vyžaduje, bez plánování, volby či rozhodování.

M: Trochu jsme se odchýlili od původní otázky. Vynechal jste některé příběhy o lidech, o kterých jste psal, protože jste cítil, že by na dané osoby vrhly špatné světlo?

D: Hlavními cenzory byly osoby samy, ale ve všech případech byly cenzurované příběhy o jiných lidech, ne o nich samých. Dokonce Šrí Ramana to dělal. Když v roce 1931 vyšla poprvé kniha *Self-Realization*, tak obsahovala rozsáhlou kapitolu o období, kdy Šrí Ramana žil na hoře. V tom období mnoho žárlivých *sádhuů* vedlo vůči němu rozsáhlou kampaň a snažilo se ho vyhnat pryč. Podle jejich názoru jim Šrí Ramana ukradl živnost, protože přitahoval příliš mnoho stoupenců. Jeden *sádhu* se ho pokoušel zabít tím, že na něj pouštěl z hory balvan. Jiný se ho pokoušel otrávit. Když byla kniha poprvé vydána, Šrí Raman požádal, aby v příštím vydání bylo mnoho z těchto příběhů vypuštěno, protože někteří z těch lidí byli stále naživu. Myslel si, že by byli rozzlobení, kdyby zjistili, že byla zveřejněna zpráva o jejich obtěžování. Později ve čtyřicátých letech, když už nikdo z nich naživu nebyl, řekl, že ty příběhy mohou být do knihy vráceny zpět, protože už nežije nikdo, kdo by mohl být uražen.

Když jsem psal životopis Lakšmany Svámího, tak on také vyškrtl několik příběhů ze stejného důvodu.

„Ta dotyčná osoba je ještě naživu,“ řekl mi. „Ona a její manžel by mohli být uraženi, pokud by zjistili, že dotyčný příběh byl publikován.“

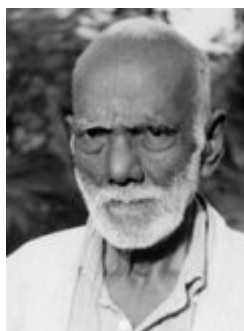
V dotyčné knize jsem nechal Lakšmanu Svámího a Saradammu rozhodnout o tom, které příběhy mají být zahrnuty či vypuštěny. Žádné z těch, které byly vypuštěny, se o nich nezmiňovaly ve zlém. Naopak, myslím, že mnoho z nich jejich pověst přehánělo. K mému politování byly vypuštěny některé zázračné události, ale neptejte se, které to byly, protože se musím řídit jejich rozhodnutím, že nebudou zveřejněny.

Annamalai Svámí mě také žádal, abych vynechal několik příběhů, které neukazují některé ze stoupců Šrí Ramany v příznivém světle. Někteří jsou ještě naživu a některé jsem osobně rovněž znal, takže jsem pochopil oprávněnost tohoto požadavku.

Řeknu vám jeden příběh, jen pro představu o tom, o čem právě hovoříme. Ve dvacátých letech bylo docela dost *sádhuů*, kteří se shromažďovali okolo Šrí Ramany, kuřáky *ganji*. Šrí Ramana je od tohoto zvyku zrazoval, ale oni ho neposlouchali. Scházeli se v malé svatyni Draupadi, asi 300 yardů od ášramu. Tito lidé chodili za Šrí Ramanou a říkali: „Jdeme si pro *daršan* Draupadi“, a všichni věděli, že to bylo zašifrované „jdeme si zakouřit“.

Ramasvámí Pillai byl jedním ze skupiny uživatelů *ganji*. Vždy, když se vrátil z chrámu Draupadi, býval v upovídané náladě a v hale často přerušoval sezení, při kterém se odpovídalo na dotazy. Někdo položil Šrí Ramanovi otázku a Ramasvámí Pillai začal dlouhé, blábolivé fantazie o *advaitě*, o kterých si myslel, že jsou perfektní odpovědi na otázku. Nakonec, aby se zabránilo těmto přerušením, se zavedlo pravidlo, že nikdo nesměl přerušit rozhovor mezi návštěvníkem a Šrí Ramanou, pokud nebyl vyzván, aby se zúčastnil, a to oběma hovořícími stranami.

Jednoho dne přišel do haly muž a začal se dotazovat Šrí Ramany, a to velmi svárlivým způsobem. Šrí Ramana s ním měl nejprve velkou trpělivost, ale po pár minutách se obrátil na své společníky a řekl: „Tento muž sem nepřišel proto, aby se něco naučil. Přišel se pouze přít a dohadovat. Zavolejte Ramasvámího Pillaie. Ten se s ním může přít a dohadovat.“

Myslel jsem si, že je to velmi zábavná historka, krásný příklad života v ášramu dvacátých let, ale také jsem pochopil odůvodněnost ji nepublikovat. Ramasvámí Pillai byl v tu dobu stále naživu. Navíc to byl můj dobrý přítel a já jsem ho často navštěvoval. Když jsem ho příště navštívil, zeptal jsem se, zda je to pravda. Smál se a souhlasil, že je. Také přiznal, že jednou, když byl naprosto zhulený, se ho zmocnil běs a mačetou pokácel všechny banánovníky v ášramu. Ačkoliv nebyl vzpomínkami vůbec vyveden z míry, rozhodl jsem se je nezveřejňovat, protože byl ještě naživu. Teď o nich vyprávím, protože

se řídím politikou Šrí Ramany, že už nežije nikdo, kdo by se jimi mohl přivést do rozpaků či se cítit ublíženě.

Je zajímavé, že to byl spíše Seshadri Svámí než Šrí Ramana, který ho vyléčil ze zvyku kouření *ganji*. Seshadri Svámí se na něj pouze podíval a řekl mu, aby s kouřením *ganji* přestal. Od toho okamžiku už Ramasvámí Pillai nikdy nepocítil potřebu kouřit.

Je mnoho podobných příběhů, které jsem se z různých důvodů rozhodl nezařadit do žádné ze svých knih. Žádný z nich však nebyl vyřazen proto, že by vrhal špatné světlo na hlavní osoby, o kterých byla kniha napsána.

M: Existovala nějaká jiná omezení, která vás přiměla k rozhodnutí, co v knihách ponechat a co naopak vyloučit?

D: Když jsem psal *Nothing Ever Happened*, zahrnul jsem mnoho informací, které napsali sami stoupenci. Také jsem vedl rozhovory s lidmi, kteří Papadžího znali, a do knihy jsem zahrnul mnoho z těchto rozhovorů. Kdykoliv jsem tak učinil, vždy jsem ukázal finální koncept účastníkovi rozhovoru. Pokud požadovali nějaké změny, klidně je mohli provést. Chtěl jsem, aby všichni přispívatelé byli spokojeni s tím, že jsem jejich pohled a jejich příběhy prezentoval poctivě a přesně. Setkání Gurua s žákem je pro mnoho lidí něčím posvátným a já jsem nechtěl nést vinu za chybnou interpretaci či záznam z důvodu neznalosti či přehlédnutí.

Když vyšla kniha *Living by the Words of Bhagavan*, někteří lidé z Ramanášramu přišli za Annamalaiem Svámím a žádali ho, aby v následujícím vydání některé příběhy změnil či úplně vypustil. Ten neměl žádný problém s vynecháním příběhů o jiných lidech, ale neústupně odmítal změnit cokoli na událostech, které se odehrály mezi ním a Šrím Ramanou.

Říkal: „Slova mého Gurua jsou svatá. Cokoliv mi řekl, to je svaté. Cokoliv jsem viděl, že on udělal, to je pro mne svaté. Žil jsem svůj život tak, že jsem naslouchal jeho slovům a následoval jeho příkladu. Všechny tyto věci jsou pro mne svaté a nikdo nemá právo je měnit. To jsou dary, které mi dal a já jsem je přijal jako *prasád*. Jakákoliv změna na nich by znamenala odmítnutí *prasádu* či jeho zahození. To nikdy neudělám.“

Myslím, že všichni stoupenci nazírají na svá setkání se svým Guruem stejně, proto jsem nechtěl nést vinu za chybnou interpretaci žádného z těchto setkání.

M: Vráťím se zpět ke své původní otázce, cítil jste někdy, že vaše úcta k někomu by vám zabránila zaznamenání jejich zážitků objektivním způsobem?

D: Když jsem psal životopisy Lakšmany Svámího, Saradammy, Annamalaie Svámího a Papadžího, tak všichni byli ještě naživu. S nimi všemi jsem úzce spolupracoval a vždy jsem jim dal konečné právo něco přidat či vypustit. Ke každému z nich jsem cítil enormní respekt a obdiv. Nahlížel jsem sám na sebe jako na jejich nástroj, který jim pomůže zážitky vydat, ne jako na někoho, kdo by je měl posuzovat. Používal jsem své dovednosti v psaní pro vyjádření respektu, který jsem cítil, když jsem se setkával s jejich životními příběhy a úspěchy. To nebyla forma vytváření legend, protože jsem dělal, co jsem mohl, abych vypátral a doložil všechna fakta, která mi byla poskytnuta, ale současně jsem chtěl, aby bylo jasné, že v jistém smyslu byly pro mne tyto knihy aktem uctění, obětí Bohu.

Když jsem dokončil psaní *Nothing Ever Happened*, dal jsem na úvod následující Tukaramovy verše:

Slova jsou těmi jedinými
Klenoty které vlastním.
Slova jsou tím jediným oděvem
Který nosím.
Slova jsou tím jediným pokrmem
Který mne udržuje při životě.
Slova jsou tím jediným bohatstvím
Které rozdávám lidem.

Říká Tuka (Tukaram)
„Svědectví Slova.
On je Bůh.
A já Ho uctívám
Slovy“.

Toto jsou mé pocity při psaní. Uctívám manifestace Boha na zemi slovy, která skládám dohromady. Neuctívám ho vytvářením příběhů či jejich zatajováním. Používám svůj intelekt k tomu, abych skládal věrohodné, spolehlivé a čitelné zprávy, které, jak doufám, naplní čtenáře touhou po osvobození a respektem k Ramanovi Mahárišimu a všem učitelům a stoupencům v jeho linii.

M: Mezi lidmi, kteří toho o Ramanovi Mahárišim mnoho nevědí, převažuje mýtus, že hovořil pouze sporadicky. Když tito lidé spatří to ohromné množství napsaných knih, které tvrdí že jsou „Hovory s Ramanou Mahárišim“, tak se budou ptát na autenticitu těchto knih. Byly tyto hovory skutečné? Nakolik jsou ty zdroje autentické?

D: Ramana Maháriši často mlčel, ale pokud jste mu položil duchovní otázku, v zásadě ji rád zodpověděl, často poměrně detailně. Zmínil jste *Hovory s Ramanou Mahárišim*. Někdo, kdo na ně narazí, může dojít k závěru, že to byl velmi hovorný muž, protože v nich je více než 600 stran rozhovorů. Ale podívejme se na data. Kniha pokrývá čtyřleté období na konci třicátých let 20. století. Když si to zprůměrujete, vychází to zhruba na půl stránky denně. To není zas tak dlouhý hovor pro člověka, který sedí na veřejném místě až osmnáct hodin denně.

Otázka, nakolik jsou všechny knihy o životě a učení Šrí Ramany autentické, je komplexní otázkou, a jelikož jsme omezeni časově, nebudu probírat knihu po knize. Mnoho knih s rozhovory bylo vydáno v průběhu života Šrí Ramany a on je všechny zkontroloval a opravil. To zahrnuje *Mahárišiho gospel*, *Spirituální instrukce* a hovory, které předcházely *Sat Darshana Bhashya*. K tomuto seznamu je třeba přidat učení Šrí Ramany, které je obsaženo v záznamech Muruganara v tamilském vydání. Ty se objevily v knize s názvem *Guru Vachaka Kovai*. Ačkoliv všechna tato díla mají souhlas Šrí Ramany, obsahují pouze malou část publikovaných rozhovorů.

Nikdo nikdy hovor Šrí Ramany nenahrál, protože on jakékoliv nahrávky odmítal. Po mnoho let rovněž manager ášramu zakazoval, aby si v přítomnosti Šrí Ramany dělal kdokoli poznámky. To znamená, že velká část dialogů byla zapsána z paměti o několik

hodin později. Takovýto systém vždy přináší chyby, ale nemyslím si, že jsou nějak závažné. Učení Šrí Ramany je velmi jasně vyjádřeno v knihách, které napsal, a v několika knihách rozhovorů, které sám posoudil za svého života. Zbývající část díla, která nebyla zkontrolována, se schváleným učením v zásadě souhlasí.

M: Pamatuji si, že v jedné knize, kterou jste napsal či editoval, jsem četl, že Mahářišihho odpovědi na podobné otázky různých stoupenců nebyly vždy stejné, protože byly vedeny spíše stavem mysli tazajícího než samotnou otázkou. Můžete to komentovat a případně doložit vlastními poznatky z učení osvícených lidí?

D: Rozptýlíte-li deset lidí namátkově ve velkém městě a necháte je, aby se ptali lidí kolem: „Jak se dostanu do centra města?“, tak každé osobě se dostane jiného směru, a všechny ty instrukce budou správné. Lidé, kteří začínají z různých míst, potřebují různé instrukce, jak se dostanou ke stejnému cíli.

Sedíte-li v přítomnosti osvíceného učitele a ptáte se ho: „Co musím udělat, abych dosáhl osvícení?“, tak učitel ihned vidí, kde se duchovně nacházíte a co musíte učinit, abyste pokročil. Odpověď bude založena na tom, co on či ona vidí ve vaší mysli, ne na nějakém predepsaném vzorci, který lze předat komukoliv. V některých terapeutických skupinách existují vyzkoušené a otestované techniky, které lze doporučit komukoliv – dobrým příkladem je dvanáctistupňová metoda pro léčbu alkoholismu – ale takovýto druh přístupu nenaleznete u osvícených učitelů.

To je jednou z odpovědí na vaši otázku. Lze také říci, že osvícení lidé odpovídají na stav mysli osoby, která je před nimi, ne pouze na otázku, která je jim položena. Osoba, která klade zjevně zdvořilou a uctivou otázku, může ve skutečnosti své pravé pocity skrývat. Může zkoušet testovat učitele, může ho zkoušet provokovat a tak dále. Dost často učitel odpovídá spíše na ty vnitřní pocity než na samotnou otázku. Protože pouze učitel opravdu vidí, co se děje v mysli lidí, odpovědi a reakce se ostatním lidem, kteří přihlížejí či naslouchají, zdají často být nahodilé či libovolné. Ramana Mahářiši jednou s uznáním citoval verše, které ve výsledku říkají: „Osvícený se směje s těmi, kdo žertují, a pláče s těmi, kteří se rmoutí, a po celou dobu zůstává nedotčený smíchem či žalem.“

Často je to vnitřní stav tazatele, který určuje emocionální tón komunikace s učitelem. Jsou záznamy o Ramanovi Mahářišim, který byl normálně klidný a nenechal se vyprovokovat, kdy vyskočil ze své pohovky a vyhnal lidi ven z místnosti, protože zjistil, že za ním přišli se skrytými úmysly, se zlostí či touhou demonstrovat nadřazenost jejich vlastních představ. Jiní lidé tuto agresi samozřejmě neviděli, protože byla velmi dobře skryta.

Viděl jsem ženu, která se před pár lety objevila před Papadžim s něčím, co vypadalo jako rozumná duchovní otázka. On vybuchl zlostí, řekl, že ona má zájem pouze o sex a poslal ji pryč. My všichni jsme byli šokováni, protože tam byla první den, bylo to její první setkání. Později toho dne jsem hovořil se ženou, která ji doprovázela, a ptal se jí, jak se její přítelkyně vyrovnala s tak extrémní reakcí.

Ona se jenom smála a řekla: „Jsem tak ráda, že Papadží reagoval takovýmto způsobem. Ona jezdí do Indie každým rokem, přijde do nějakého nového ášramu, kde předstírá, že má zájem o učitele a učení, ale každým rokem si začne aféru s některým ze stoupenců. To je tím skutečným důvodem, proč sem jezdí. Po pár měsících ji to otráví a odjíždí. Jsem tak ráda, že se konečně našel někdo, kdo její hru prohlédl.“

Byl jsem svědkem velkého počtu podivných reakcí, jako byla tato, u učitelů, se kterými jsem pobýval, a všechny byly zapříčiněny skrytými myšlenkami a touhami, které nikdo z nás ostatních neviděl.

Je ještě něco, o co jde, když sedíte před skutečným učitelem. Je zde bezusilovný přenos klidu, který tiší mysl a přináší intenzivní radost srdce. Nic z toho nelze zaznamenat v rozhovoru, který proběhne mezi vámi. Je to něco zcela soukromého a pouze vy dva znáte to tajemství. Slova mohou být vyměňována, ale skutečná komunikace je ta, která probíhá v tichosti. V takovýchto případech často učitel reaguje na momentální nepřítomnost vaší mysli spíše než na otázku, kterou jste položil pár minut předtím, ale kdo jiný to může spatřit?

Uvedu vám příklad ze své vlastní zkušenosti. Na konci sedmdesátých let 20. století jsem seděl s málo známým učitelem, který se jmenoval Dr. Poy, byl to Gujurat, který žil v severní Bombaji. Při prvním setkání jsem se ho zeptal, jaké je jeho učení, a on odpověděl: „Nemám žádné učení. Lidé mi kladou otázky a já na ně odpovídám. To je vše.“

Já jsem však byl vytrvalý: „Pokud se vás někdo zeptá „Jak dojít osvícení?“, co mu normálně odpovíte?“

„Cokoliv, co je vhodné,“ odpověděl.

Po několika dalších podobných otázkách jsem si uvědomil, že nejsem schopen dostat souvislou prezentaci učení tohoto muže, za předpokladu, že vůbec nějakou má. Byl skvělým příkladem toho, o čem jsem právě hovořil. Neměl žádnou doktrínu či praxi, kterou by předával všem, kdo za ním přišli. Jednoduše odpovídal na otázky případ od případu.

Seděl jsem v klidu asi deset minut, zatímco Dr. Poy hovořil v gujurati k několika dalším návštěvníkům. V těch několika minutách jsem zažil ticho, které bylo tak hluboké, tak intenzivní, že mě to fyzicky zcela paralyzovalo.

On se ke mně obrátil a s úsměvem řekl: „Jaká je vaše další otázka?“

Věděl, že nejsem schopen mu odpovědět. Jeho otázka byla soukromým žertem mezi námi, a ten nemohl pochopit nikdo jiný. Cítil jsem, jako by celé mé tělo bylo ochromeno novokainovou injekcí. Byl jsem natolik paralyzován, nepohyblivý a v extázi, že jsem se ani nemohl pousmát nad jeho poznámku.

Podíval se na mě a řekl: „Neexistuje nic takového, jako pravá metoda, existuje pouze pravé úsilí. Ať už si zvolíte jakoukoliv techniku, tak bude fungovat, pokud ji budete praktikovat dostatečně intenzivně. Ptal jste se na mé učení, tak tady je: *Sádhuové* na částečný úvazek osvícení nedojdou.“

Na jedné straně to znamenalo, že člověk musí na své *sádhaně* tvrdě pracovat, ale současně zkušenost, kterou jsem tam měl, mi jasně ukazovala, že je to mocná přítomnost učitele, která bezusilovně tiší mysl. Tohle všechno se děje při setkání učitele se studentem, což nemůže být zaregistrováno jinými lidmi, kteří jsou přítomni. V podstatě každý, koho znám, kdo pobýval se skutečným učitelem, měl podobné zkušenosti, zkušenosti, které mají málo nebo vůbec nic společného se slovy, která jdou sem a tam.

M: Je zajímavé, že zmiňujete ideu klidu v přítomnosti realizované osoby. Někdy lidé hovoří o tom, že se v přítomnosti takovýchto lidí cítí velmi šťastní či povznesení, nehovoří však o klidu. Jsou podle vás štěstí a klid rovnocenné?

D: Šrí Ramana občas popisoval stav Já jako klid a občas řekl, že je to štěstí. Používal jsem tyto pojmy v hovoru s vámi, protože jsou to pojmy, kterým většina lidí rozumí.

Mnoho lidí sice tvrdí, že zažívají klid či štěstí v jistém okamžiku, ale to není to, o čem se zmiňuje Šrí Ramana, když říká, že Já je klid či štěstí. On se snaží popsat stav, ve kterém není nikdo, kdo by něco zakoušel. Tento stav není možné vyjádřit slovy, ale pojmy jako „klid“, „ticho“, „mlčení“ a „štěstí“ jsou slova, která často používal pro označení přirozenosti konečného stavu.

To, co popisujete jako zážitek „povznesení“, pocitu či extáze radosti, jsou příjemné mentální stavy. To není skutečné vědomí toho, co zůstává, když mysl sama kompletně zmizí.

M: Nad všechny charakteristické rysy oceňoval Mahářiši pokoru. Ale pokora je jednou z nejtěžších věcí. Ve skutečnosti snažíte-li se být pokorný, tak to má zpravidla přesně opačný efekt. Mohl byste se po všech vašich výzkumech a setkáních s *džňániny* podělit o nějaké jejich učení, které by pomohlo hledajícím po této stránce?

D: Souhlasím s vámi v tom, že Mahářiši oceňoval pokoru. On sám byl přirozeně, bezsilovně pokorný a často se vyjadřoval v tom smyslu, že pokora je nezbytná pro duchovní vývoj. Ale jak ji praktikovat? To je velkým problémem, protože snažit se být pokorný znamená pouze to, že ego si přivlastní nový vzorec chování. Dělá-li se vědomě, není to skutečná pokora.

Lakšmana Svámí, přímý žák Šrí Ramany, rovněž zdůrazňoval pokoru, dokonce příležitostně říkal, že pokora samotná postačí k dosažení uvědomění Já. Nicméně pokoru definoval jako „mysl ponižující samu sebe před Já“. To je, alespoň pro mě, pravá pokora. Do jakého rozsahu se vaše mysl odevzdá Já, do tohoto rozsahu jste pokorní. Je-li zde vnitřní pokora, která pochází ze zmenšené mysli, potom se skutečná pokora manifestuje ve vnějším chování. Pokora je nepřítomnost ega a nepřítomnosti ega se dosahuje navrácením mysli do jejího zdroje, do Já.

Uvedu vám citát z knihy *Sri Ramana Darsanam*, kterou jsem nedávno redigoval. Je zde řeč Šrí Ramany o nezbytnosti pokory:

Síla pokory, která propůjčuje nesmrtelnost, je nejpřednější ze všech sil a získat ji lze jen velmi těžko. Zatímco jediným ziskem vzdělanosti a podobných ctností je dosažení pokory, pokora sama je skutečnou ozdobou mudrců. Je zásobárnou všech ostatních ctností, a proto je vychvalovaná jako bohatství Boží milosti. Ačkoliv je charakteristická pro všechny mudrce všeobecně, je nepostradatelná speciálně pro *sádhy*.

Jelikož nikdo nemůže dosáhnout velikosti jinak nežli pokorou, všechna pravidla chování jako je *jama* a *nijama*, která jsou zpravidla předepisována pro aspiranty duchovní stezky, mají za svůj cíl toliko dosažení pokory. Pokora je skutečnou známkou zničení ega. Z tohoto důvodu je pokora samotnými *sádhy* označovaná za kodex chování, který je nepostradatelný.

Navíc pro ty, kdo sídlí na Arunáčale, je nepostradatelný po všech stránkách. Arunáčala je posvátným místem, kde se pokorně sklánějí i vtělení Boží, Brahma, Višnu a Šiva. Jelikož ona má sílu pokořit i ty, kdož jsou nepokořitelní, ti, kdo se pokorně neskloní před Arunáčalou, ti jistě nedosáhnou této obnovující ctnosti nikde jinde. Svrchovaný Bůh, který je největším z největších, září nedostižně a nepřekonatelně pouze proto, že zůstává nejpokornějším z pokorných. Je-li Božská síla pokory nezbytná

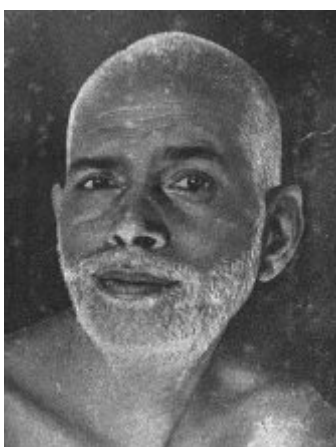
dokonce i pro Svrchovaného Boha, který je zcela nezávislým, je třeba zdůrazňovat, že je absolutně nepostradatelná pro *sádhuy*, kteří takovouto nezávislost nemají? Proto by *sádhuvé* měli být zcela a naprosto pokorní jak ve svém vnitřním životě, tak i v životě vnějším. Není pravda, že pokora je nezbytná pouze pro oddané vyznavače Boha; je charakteristickou ctností dokonce i pro Boha samotného.

V posledním odstavci této ukázky zmiňuje Šrí Ramana, že sám Bůh odvozuje svou velikost od své pokory. To je úhel pohledu, který jsem nenalezl u žádného jiného učitele. Všichni si představujeme Boha jako bytost, která má nekonečnou sílu. Šrí Ramana zde říká, možná trochu žertovně, že Bůh má své postavení proto, že byl nejpokornější bytostí ve vesmíru, ne proto, že měl největší sílu. Zde jsou dva z jeho výroků na toto téma:

Lidská velikost nabývá na rozměru tím, že se člověk stává pokorným. Důvodem, proč je Bůh nejvyšší v takové míře, že se mu klaní celý vesmír, je jeho úžasný stav pokory, ve kterém oklamané ego nikdy nevědomě nevystane.

Není to kvůli Jeho tak pokornému chování, jakého nikdy žádná bytost nedosáhne, že je Bůh navždy hoden oslavného uctívání všemi světy? Nazíráním sama Sebe ve všem, pokorou dokonce i k oddaným, kteří se klaní každému, a přirozeným setrváváním jako takový vrchol pokory, kdy naprosto nic nemůže být pokornějšího než On sám, se stav svrchovaného bytí stal Bohem.

Toto všechno může znít velmi excentricky, pokud člověk nerozumí tomu, že pokoru lze přirovnat spíše stavu bez ega, nežli k jakémusi druhu „pěkného“ či sociálně přijatelného chování. Bůh je Bohem proto, že je naprosto bez ega, naprosto pokorný, a ne proto, že je všemohoucí či vševědoucí.

M: Ramana Mahářiši sám nikdy neměl fyzického Gurua – myslím tím žádnou žijící osobu. Je pravdou, když řeknu, že často nabádal lidi, aby se spojili s Guruem, kterého mají v sobě, namísto fyzického Gurua? Na druhou stranu jeho přímý žák, Šrí Lakšmana Svámí (který si uvědomil Já v přítomnosti Ramany Mahářiših) říká,

že žijící fyzický Guru je nezbytný pro uvědomění Já. Můžete pomoci vyjasnit tato zjevně si odporující stanoviska? Jak rozumíte tomuto problému?

D: Šrí Ramana sám nikdy neměl lidského Gurua, ale je zaznamenáno, že říkal, že jeho Guruem byla hora Arunáčala. Ve své uctivací poezii říká, že Arunáčala byla jeho Guruem, jeho Já a jeho Bohem. Takže jeho Guru měl fyzický tvar, i když ne v lidské podobě.

Šrí Ramana vždy učil, že Guru je nezbytný pro každého, kdo si chce uvědomit Já. Když hovořil na toto téma, obvykle říkával, že Já přebírá tvar fyzického Gurua, který dává stoupenci pokyny a kontroluje jeho postup. V tu dobu je tedy Guruem samotné Já. Vnitřní Já, vnitřní Guru, stahuje mysl do sebe a je-li mysl dostatečně zralá, vnitřní Guru mysl kompletně rozpustí. Pro úspěšné dokončení je potřeba obou, vnitřního i vnějšího Gurua.

Citoval jste Lakšmanu Svámího jako někoho, kdo říká, že žijící lidský Guru je podstatný pro stoupence, kteří si chtějí uvědomit Já. Existuje nahrávka, kde říká, že ve velmi vzácných případech může Já uvnitř fungovat samo o sobě jako Guru a přinést osvícení. Ramanu Mahárišioho řadí do této kategorie. Většina lidí, jak říká, potřebuje Gurua ve fyzické podobě. Nemyslím si, že se to příliš liší od toho, co říkal Šrí Ramana při mnoha příležitostech.

Náboženství Saiva z jižní Indie hovoří o třech kategoriích hledajících. Ti v první a největší kategorii potřebují lidského Gurua, protože mají velké množství nečistot či duchovních překážek. Druhá kategorie zahrnuje stoupence, kteří jsou mnohem čistější. Tito lidé si mohou uvědomit Já tím, že se jim Bůh zjeví ve formě Gurua, aby jim dal instrukce a osvětlil je. Mnoho ze starých světců náboženství Saiva, jejichž spisy a příběhy nyní tvoří část Saivistického kánonu, spadá to této kategorie.

V nejvyšší kategorii jsou duše, které jsou velmi vzácné a které si mohou uvědomit Já pomocí síly Já uvnitř.

Podle mého názoru počet lidí, kteří si mohou uvědomit Já bez pomoci živého lidského Gurua, je velmi, velmi malý.

M: Odevzdanost Bohu či Guruovi je v dnešní době vzácná. Ale vy jste se zmínil o tom, že ve svém životě jste musel být odevzdaný poměrně často. Můžete uvést nějaké epizody ze svého života, které by ilustrovaly pocit odevzdání se osudu?

D: Všichni si myslíme, že se staráme o své životy, že jsme zodpovědní za to, že se máme dobře a že se mají dobře i osoby na nás závislé. V teoretické rovině můžeme uznávat, že Bůh je zodpovědný za svět, že Bůh činí vše, ale to nás nezastaví v plánování, machinacích a činnostech. Občas se stane něco, co je mimo naši kontrolu – dítě může umírat na leukémii navzdory nejlepší lékařské péči – takže se obrátíme k Bohu a žádáme o božský zásah. To není odevzdanost, to je jenom větší aktivita. Je to pouze hledání nějaké extra možnosti, když všechny tradiční selhaly.

Odevzdanost je něco jiného. Je to uznání, že Bůh řídí svět každou minutu, každý den, že On není jenom nějakým zvláštním zdrojem, *deus ex machina*, ke kterému se člověk obrací v době nouze. Odevzdanost nežadá, aby věci byly jiné; je to přijetí a vděčnost za věci, že jsou takové, jaké jsou. Není to také stoicismus se zatnutými zuby; je to zkušenost radosti v Boží vůli, ať už je jakákoliv.

Asi před dvaceti lety jsem četl jednu křesťanskou knihu s názvem *Thank You God*. Její základní tezí bylo, že člověk by měl neustále děkovat Bohu za způsob, jakým se věci

dějí právě teď, a ne Ho žádat, aby to bylo nějak jinak. To znamená děkovat Mu za všechny hrůzy, které se ve vašem životě odehrávají, ne Mu děkovat pouze za to dobré, co se děje tak, jak to chcete vy. A to ne pouze na verbální úrovni. Člověk si musí neustále opakovat: „Děkuji ti, Bože,“ dokud skutečně necítí žár vděčnosti. Když se tak stane, tak to má pozoruhodné a neočekávané důsledky. Uvedu vám příklad.

V té knize byla zmínka o ženě, jejíž manžel byl alkoholikem. Ona zorganizovala modlitební setkání v místním kostele, při kterém se měl každý modlit k Bohu a žádat Ho o to, aby její muž přestal pít. Nestalo se nic. Potom se ta žena doslechla o „Děkuji ti, Bože.“ Myslela si: „Dobrá, nic jiného nefunguje. Tak zkusím tohle.“ A začala opakovat: „Děkuji ti, Bože, že jsi z mého manžela udělal alkoholika,“ a pokračovala v tom, dokud skutečně necítila uvnitř vděčnost. Krátce nato její manžel přestal pít sám od sebe a už se nikdy více alkoholu nedotkl.

To je odevzdanost. Není to výrok: „Promiň Bože, ale já to vím lépe než Ty, tak prosím Tě zaříd, ať se stane tohle,“ je to uznání: „Svět je takový, jaký chceš Ty, aby byl, a já Ti za to děkuji.“

Když se tak stane ve vašem životě, začnou se kolem vás dít zdánlivě zázračné věci. Síla vaší vlastní odevzdanosti, vaší vlastní vděčnosti skutečně změní věci okolo vás. Když jsem o tom poprvé četl, myslel jsem si: „Vypadá to zvláště, ale mohlo by to fungovat. Zkusme to.“ V tom úseku svého života jsem měl problémy se čtyřmi či pěti lidmi, se kterými jsem se pokoušel pracovat. I přes denní upozornění nedělali věci tak, jak slíbili. Sedl jsem si a začal opakovat „Děkuji ti pane X, že neděláš svou práci. Děkuji ti pane Y, že se mě pokoušíš podvést v posledním obchodě, který jsme spolu sjednali,“ a tak dále. Činil jsem tak po několik hodin, dokud jsem necítil vůči těmto lidem silnou vděčnost. Když se v mé mysli objevila jejich podoba, nevzpomněl jsem si na všechna ta zklamání, která jsem s nimi zažil. V mé mysli se objevila pouze jejich podoba, ke které jsem cítil vděčnost a uznání.

Příští ráno, když jsem přišel do práce, všichni tito lidé na mě čekali. Obvykle jsem je musel nahánět jenom proto, abych pak naslouchal jejich nejnovějším výmluvám. Všichni se usmívali a všechna práce, kvůli které jsem je musel nahánět několik dní předtím, byla hotova. Bylo to úžasné potvrzení laskavé akceptace. Jako všichni ostatní i já jsem stále ponořen do světa dělání-dělání-dělání, ale když všechno mé zavádějící dělání vytvoří neovladatelný zmatek, zkusím odložit svou víru, že „musím něco udělat, abych vyřešil ten problém“, a začnu místo toho děkovat Bohu za zmatek, který jsem si sám připravil. Pár minut tohoto zpravidla postačí pro zahnání palčivosti problému.

Když mi bylo šestnáct, zúčastnil jsem se kurzu plachtění. Když jsem poprvé převzal řízení, začal se kluzák doslova potácet z místa na místo, protože jsem reagoval, či spíše přehnaně reagoval na každou minimální výchylku stroje. Nakonec mi instruktor řízení odebral a řekl: „Dívej se“. Vyrovnal kluzák, umístil řízení do centrální polohy, a pak ho nechal být. Kluzák letěl sám bez jakýchkoliv výkyvů a bez jakéhokoliv zásahu do řízení. Všechny mé zásahy byly pouze překážkami pro přirozenou schopnost kluzáku letět sám. A s naším životem je to stejné. Vytrvale si myslíme, že musíme věci „dělat“, ale veškerá naše činnost pouze vytváří problémy.

Netvrdím, že jsem se naučil neřídit svůj život a přenechat Bohu, aby můj život pilotoval za mne, ale vzpomenu si na to s ironickým pousmáním, kdykoliv se problémy (samozřejmě ty, které jsem si zapříčinil sám) najednou objeví. Před několika týdny například jsem se dostal do nakladatelského dramatu, které se zdálo být naprosto neřešitelným. Byl to takový zmatek, že jsem se ani nepokoušel to probrat se všemi lidmi, kteří do toho byli zapojeni. Namísto toho jsem šel k *samádhi* Šrí Ramany, položil jsem

před ně rukopis a vysvětlil jsem, co se stalo, poděkoval jsem mu za drama a dodal: „Zodpovědnost za to neseš ty, ne já“. Měl jsem zavřené oči, když jsem to pronášel. Když jsem je otevřel, stál tam můj starý přítel a nabízel mi nějaké čokoládové sušenky, což se nikdy předtím nestalo. Vzal jsem si je jako Ramanův *prasád*. Později toho dne byl problém v pěti minutách vyřešen. Všichni protagonisté (kteří byli den před tím neoblomnými odpůrci) se sešli a práce byla přátelsky dokončena v rekordním čase.

M: Myslím, že při poslechu některého z vašich příkladů (z nichž všechny vedly k požadovanému finálnímu výsledku) můžeme možná chybně usoudit, že pokud chceme, aby věci fungovaly tak, jak chceme my, měli bychom si osvojit ten trik, že je přenecháme Bohu. Ale já si nemyslím, že to je přesně to, co chcete říci. Ve stavu, který jste popsal, nemá člověk preferovat věci, aby se děly tím či oním způsobem. Je to tak?

D: Ano. Cílem je stav vděčnosti za to, že věci jsou takové, jaké jsou. Není to žádný trik k dosažení toho, co chceme. Pokud se věci obrátí k dobrému, tak je to pouze postranní efekt. To není hlavním účelem pokory. Pokora je záměrem i cílem sama o sobě.

Přečtu vám několik odpovědí Šrí Ramany, které dal stoupenci, jenž se ho ptal na pokoru. Odpovědi byly zaznamenány ve čtyřicátých letech 20. století Devarjou Mudaliarem v knize *S Bhagavánem den za dnem*.

Otázka: Nevyžaduje úplná či kompletní oddanost, aby se člověk vzdal dokonce i touhy po osvobození či po Bohu?

Odpověď: Úplná oddanost vyžaduje, abyste neměl vůbec žádnou vlastní touhu. Musíte být spokojen se vším, co vám poskytne Bůh, a to znamená nemít žádné své vlastní touhy.

Otázka: Nyní, když mám v tomto bodu jasno, rád bych věděl, jaké kroky je třeba učinit, abych oddanosti dosáhl.

Odpověď: Jsou dvě cesty. Jedna pátrá po zdroji „já“ a noří se do tohoto zdroje. Ta druhá je pocit „samotný jsem bezmocný; pouze Bůh má veškerou sílu, a pokud se na něj zcela nespolehnu, neexistuje pro mne žádný jiný způsob, jak dosáhnout bezpečí.“ Touto metodou člověk v zásadě nabývá důvěry v to, že Bůh sám existuje a že ego nic neznamená. Obě tyto metody vedou k tomutěž cíli. Kompletní odevzdanost je jiné pojmenování pro džňánu či osvobození.

V první odpovědi Šrí Ramana říká, že skutečná oddanost se spokojí s čímkoliv, co vám Bůh dá, aniž byste měli jakoukoliv touhu po tom, aby byl váš život jakkoliv jiný. V druhé odpovědi vysvětluje, že člověk se může dostat k cíli postupně. Myslím, že Šrí Ramana věděl, že nikdo se nemůže vzdát všech myšlenek, představ, tužeb a zodpovědností okamžitě, takže radil stoupencům, aby tak činili postupně. Člověk může začít stezku oddanosti tím, že předá Bohu některé drobné zodpovědnosti života, o kterých věříme, že je na nás, abychom je řešili. Když máme pocit, že Bůh při jejich řízení odvedl dobrou práci, naše důvěra v něj vzroste a to nás povzbudí k tomu, že Mu předáme víc a více našeho života. Příběhy, které jsem uvedl dříve, náležejí k této fázi oddanosti.

Šrí Ramana příležitostně podněcoval stoupence, aby mu přenechali všechny své problémy. To znamená, aby mu o nich řekli a potom na ně zapomněli. Jedním z jeho oblíbených obrazů či metafor byl cestující ve vlaku, který trvá na tom, že si ponese svá zavazadla na vlastní hlavě, namísto aby je odložil na podlahu a odpočíval. To je založeno na přesvědčení, že Bůh řídí svět a stará se o všechny jeho aktivity a problémy. Pokud některé z těchto problémů převzeme na svá vlastní bedra, tak tím na sebe pouze uvalíme zbytečné utrpení. Šrí Ramana nám říká, že Bůh řídí vlak, který představuje náš život na této zemi. Můžeme se posadit na zem a relaxovat s vědomím, že nás převezde do stanice určení, a přitom se nevměšovat, nebo si můžeme představovat, že jsme za všechno zodpovědní. Chceme-li, můžeme pochodovat sem a tam uličkou vlaku s 50 kilogramy na hlavě. Záleží na nás.

Pokud stoupenci odevzdali své problémy Šrí Ramanovi, bylo to totéž, jako by je odevzdali Bohu. Byly předány stejné božské autoritě, odevzdány živému projevu té samé síly. Uvedu zde několik výroků Šrí Ramany na toto téma. Vybral jsem je z knihy, na které právě pracuji. Věty byla zaznamenány Muruganarem v tamilštině:

1. Moji stoupenci mají oprávnění se hojně radovat jako děti vladaře.
2. Vzdejte se dramatu (světa) a hledejte Já uvnitř. Pokud zůstanete uvnitř, ochráním vás (a zajistím), že vás žádné zlo nepostihne.
3. Budete-li provádět dotazování a poznáte-li mne, vnitřní princip, nebudete mít v tom stavu žádný důvod starat se o svět.
4. Pro vyléčení kruté nemoci palčivé *samsáry* je správnou léčbou svěřit všechna vaše břemena mně.
5. Aby zmizely vaše zbytečné starosti, postarejte se, aby všechna vaše břemena byla naložena na mne, a to odvážným činem úplné závislosti na milosti.
6. Jestliže odevzdáte naprosto všechny své zodpovědnosti mně, přijmu je za své a postarám se o ně.
7. Jestliže nesení všech břemen je v mé zodpovědnosti, proč tedy máte nějaké starosti?
8. Kdysi dávno jste nabídl své tělo, majetek a duši mně, dal jste mi je, tak proč se stále odvoláváte na tyto věci jako „já“ a „mé“ a spojujete se s nimi?
9. Hledejte mou milost v Srdci. Odeženu pryč vaši temnotu a ukážu vám světlo. To je můj úkol.

Tyto verše pocházejí z oddílu, který jsem nazval „Bhagavánovy sliby“. Když se mu lidé zcela odevzdali, byl více než šťasten, že za ně mohl řídit jejich životy. Každý pak

zjistil, že když odevzdal břemeno zodpovědnosti za svůj život Šrí Ramanovi, problémy se minimalizovaly či byly odstraněny úplně.

Guru je v zásadě přítomen, aby učil pravdu, uděloval svým žákům milost a přinášel vysvobození zralým duším, které k němu přicházejí. Ale také má tuto krásnou vedlejší činnost, že je schopen řídit záležitosti stoupenců mnohem lépe než oni sami.

M: Ramana Maháriši byl primárním příkladem vtělené nepřipoutanosti. Přesto se říká, že byla jedna věc, ke které byl nepatrně připoután, a to byla Arunáčala. Možná byste mohl vysvětlit, proč se Maháriši od Arunáčaly nevzdálil od té doby, co se k ní jako mladík přiblížil.

D: Arunáčala je spirituálním magnetem od té doby, co existují písemné záznamy. Rozliční světci, jogínové a duchovní hledající naslouchají jejímu volání alespoň 1500 let, pravděpodobně však mnohem déle. Nějaká nevysvětlitelná síla přitahuje lidi na toto místo a drží je zde. Nahlíženo z tohoto kontextu byl Ramana Maháriši pouze posledním a nejslavnějším světcem, který pocítil přitažlivost tohoto místa. Když byl ještě velmi mladý, měl intuitivní povědomí o tom, že slovo Arunáčala označuje Boha či nebeské království, ale v tu dobu netušil, že je to místo, které by mohl skutečně navštívit. Na to přišel až později. Několik týdnů po svém uvědomění Já, když mu bylo šestnáct, opustil domov a odcestoval k Arunáčale, kde strávil zbytek svého života.

Proč na tomto místě? Pro něj to byl jeho otec, jeho Guru a jeho Bůh, Šiva. Možná to vypadá zvláště, když řeknu, že hora může být tímto vším, ale Šrí Ramana nebyl sám, kdo nahlížel na Arunáčalu v tomto světle. Přesně totéž napsal slavný místní světec Guru Namasivaya o několik století dříve:

Hora která zahání temnotu duchovní nevědomosti.

Hora která je světlem pravého poznání oddaných.

Hora ve formě bohatého vědění.

Hora která přišla ke mně, hloupému psovi,

Jako otec, matka a *sadguru*:

Annamalai.

Annamalai je místním tamilským jménem hory. To je přesně totéž, co tamilská *purana* o Arunáčale, napsaná rovněž před stoletími, říkala o svatosti tohoto místa:

Od prvopočátku věků až k dnešnímu dni je mnoho těch, kteří dosáhli nesmrtelného stavu vysvobození přebýváním u Arunáčaly ve svých myšlenkách, milujícím velebením její velikosti, nasloucháním o ní, a potom přicházejíce sledovali ji upřeně, prováděli pěšky *pradakšinu*, přebývali na ní ve stavu opravdovosti, chodili po jejich stezkách pravdy, koupali se v jejich rozlehlých nádržích a vykonávali záslužné práce, sloužili svaté bohoslužby v chrámech a prováděli uctívání u nohou toho Zářícího Světla.

Taková je tradice tohoto místa. Po celou svou historii přitahovala Arunáčala horlivě hledající a osvobozovala je. Kupodivu však zůstala relativně neznámou, a to dokonce i v samotné Indii.

Arunáčala byla vždy považována za manifestaci Šivy, ne však pouze Jeho symbolickou představitelkou či místem, kde On žije. Hora sama je *lingamem*, který má

plnou sílu a autoritu samotného Šivy. Tomu věří miliony Indů z jihu a jejich víra je podepřena, ověřena mnoha velkými světci, kteří zanechali záznamy o tom, že to byla síla této hory, která přispěla k jejich vlastnímu duchovnímu vysvobození. Ramana Maháriši byl jedním z nich. Byl celkem kategorický v tom, že Arunáčala byla jeho Guruem a že Arunáčala byla tou hybnou silou, která zapříčinila jeho uvědomění. Nahlíženo z tohoto kontextu, proč by nestrávil zbytek svého fyzického života v její těsné blízkosti?

Šrí Ramana tuto horu vášnivě miloval. Psal o ní zbožnou poezii, občas jako v extázi, a po celých těch pětáctyřicet let, kdy zde žil, se nikdy nenechal přimět k tomu, aby se vzdálil dál než míli od jejího úpatí.

M: Jak se taková hora jako Arunáčala může stát tak silným místem? Bylo to kvůli všem těm poutníkům, kteří zde po staletí přicházeli a uctívali ji?

D: To je otázka, která mě mate, na kterou však nemám odpověď. Šrí Ramana v jedné své básni říká: „Mystický je způsob, kterým pracuje, a ten je mimo veškeré lidské porozumění“. On jasně odhalil její sílu, ale nemyslím, že měl pro to nějaké vysvětlení.

Před léty jsem slyšel Lakšmanu Svámího pronést o hoře následující poznámku. „Dívám-li se na Arunáčalu, vím, že jsem v přítomnosti *džňány*. Z té hory jde tatáž energie, kterou jsem cítil, když jsem seděl v přítomnosti Bhagavána.“

Nemyslím si, že by se tento druh energie akumuloval ze všech modliteb a uctívání stoupenců. Skutečně si myslím, že je to něco jiného. Lidé zde provádějí uctívání, protože jakýmsi intuitivním způsobem vycitíují sílu přicházející z hory.

Lakšmana Svámí zjevně cítí duchovní sílu na neočekávaných místech. V době, kdy byl více přístupným, kdy se pohyboval v širším okolí místa svého pobytu, komentoval příležitostně, že cítí slabou duchovní sílu z určitých míst, zvířat, stromů a dokonce i neživých objektů. Měl zřejmě tu zvláštní schopnost toto vyzařování zachycovat. Přesto se nic ani vzdáleně nedalo srovnávat se silou, kterou cítil vyzařovat z Arunáčaly. Pro něj, pro Šrí Ramanu a mnoho jiných světců, kteří zde byli přitaženi, vyzařuje tato hora sílu Já způsobem, jakým to nedělá žádné jiné místo. Džnanasambandhar, slavný tamilský světec, který sem přišel v šestém století, to popsal v jedné ze svých básní jako „zhuštěnou hmotu *džňány*“. To přirovnání se mi líbí. Odráží to principiální mýtus o Arunáčale, ve kterém Šiva sám sebe kondenzoval ze zářícího sloupu světla do formy hory kvůli stoupencům, kteří chtěli uctívat jeho méně oslepující formu. Na základě této verze událostí lze říci, že ačkoliv jas původního sloupu světla je pryč, zhuštěné duchovní vyzařování Šivovy *džňány* je stále zde. Energie, která vychází z hory je tak intenzivní, tak úžasná, že nad ní žasli i největší světci jako Šrí Ramana.

Když se Lakšmana Svámí poprvé vrátil na Arunáčalu před asi dvaceti lety, žil nejprve v pronajaté místnosti, která neměla žádné okno směrem k hoře. Z jednoho bočního okna viděl pouze malý výběžek skály na úpatí západního svahu hory. Ale i to mu docela stačilo. Saradamma mi říkala, že sedával hodiny u okna a díval se ve stavu vytržení na tento malý kousek hory. Stejně tak jako u jeho Gurua Šrí Ramany přitáhla síla vyzařování hory jeho pozornost k sobě a pevně ji tam držela.

Šrí Ramana jednou napsal v jednom ze svých veršů Arunáčale:

„Objevil jsem novou věc! Tato hora, magnet životů, zastaví pohyby každého, kdo na ni hodně myslí, přitáhne ho tváří v tvář a znehybní ho, aby byl stejný jako ona, a bude napájet jeho duši, aby dozrála. Jaký to zázrak!“

Není-li zde žádná mysl, která by vám namluvila, že se díváte pouze na tvar hory, přitahuje síla Arunáčaly vaši pozornost takovým způsobem, že je občas velmi těžké dívat se někam jinam.

Jednou jsem organizoval veřejný *daršan* Lakšmany Svámího. Jeho křeslo jsem postavil směrem k hoře.

Saradamma viděla, co jsem udělal, smála se a říkala: „Necháte-li to křeslo tam, tak on si nikoho ani nevšimne. Stráví celou dobu tím, že bude zírat na horu. Chcete-li, aby se díval na lidi, kteří přijdou, dejte křeslo tak, aby směřovalo od hory. Pak ho to nebude rozptylovat.“

Jednou jsem se ho zeptal: „Jak tato hora došla k osvícení?“ Vypadá to jako zvláštní otázka, ale nemohl jsem vymyslet žádnou jinou formulaci. Tady byl tento velmi solidní kus žulové skály, který vyzařoval sílu Já. Jak se něco takového mohlo stát?

Řekl, že neví a nechce spekulovat. Jednoduše cítí její sílu, ale nemá žádné vysvětlení pro to, jak k tomu došlo.

Zkoušel jsem pár navádějících otázek: „Byla zde nějaká osvícená bytost, která přebrala tvar této hory či se s ní nějakým způsobem sjednotila?“ On řekl: „Ne,“ na tuto i na další mé nabídnuté návrhy. Nakonec jsme se vrátili ke komentáři Šrí Ramany: „Tajemný je způsob, jakým pracuje, mimo veškeré lidské porozumění.“

Předcházející výrok mimo jiné říká: „Podívej, tam stojí jakoby bez života.“ Obyčejní lidé, lidé s myslí, se na horu dívají a vidí neživou skálu. Ale ti s pravým zřením sem přijdou a vidí a cítí vyzářování Šivovy *džňány*.

M: Je pravda, že Ramana Mahářiši podněcoval lidi, aby dělali *pradakšinu* kolem svatých hor Arunáčaly tak často, jak jen to je možné? Není doporučení takovéto praxe trochu v rozporu s jeho zásadním učením být tichý? Můžete tedy vysvětlit důležitost provádění takovéto *pradakšiny*?

D: Lucia Osborne, manželka Arthura Osborného, učinila zajímavý komentář v *The Mountain Path* před asi pětadvaceti lety. Napsala, že Šrí Ramana nikdy nikomu nepředepisoval duchovní praxi, pokud nebyl nejprve žádán o radu. Přesto však existovala jedna výjimka z tohoto pravidla: často povzbuzoval lidi, aby chodili kolem hory, dokonce i když se nezeptali, zda by to měli dělat.

Když Šrí Ramana hovořil o tom „být tichý“, nehovořil o sezení bez pohybu na podlaze. Místo toho hovořil o duševním tichu. Propagoval *pradakšinu* kolem Arunáčaly jako prostředek k dosažení této tichosti. Kunju Svámí zaznamenal příhodu, ve které hovoří o druhu „*samádhi* v chůzi“, které občas člověka zastihne při provádění *pradakšiny*.

Je to všechno velmi nelogické, a dokonce ani Šrí Ramana neměl vysvětlení, proč tomu tak je a proč to vlastně funguje. Když za ním přišli skeptici, kteří chtěli být přesvědčeni o účinku *pradakšiny*, tak jim řekl: „Zkuste to a uvidíte.“ Dlouholetou zkušeností věděl, že lidem, kteří dokončí první *pradakšinu*, se bude vždy líbit, a hned poté ji budou chtít provádět znovu. Po několika okruzích kolem hory bude většina lidí přesvědčena, že jim to nějak prospívá. A člověk se nechá přesvědčit spíš vlastní zkušeností než jakýmkoliv rozumným či logickým vysvětlením.

Když Šrí Ramana posílal lidi provádět *pradakšinu*, posílal je vlastně na několik hodin ke svému vlastnímu Guruovi. Při chůzi kolem úpatí hory si je člověk neustále vědom její projevené přítomnosti. Tím, že si je vědom neustále se měnícího tvaru hory při chůzi kolem ní, věnuje člověk svou pozornost vysoce nabitému božskému tvaru. A jakmile se

jednou mysl spojí s takovýmto božským tvarem, milost, energie tohoto tvaru začíná proudit. To je to, co utiňuje lidi, pokud se otevřou síle hory.

Musím se také zmínit o tom, že Šrí Raman učil, že síla této hory nezáleží na tom, zda člověk věří či nevěří v její božskost. Šrí Raman říkal, že je to jako s ohněm. Kdo se k němu přiblíží, popálí se, ať věří či ne.

M: A něco o vás – co přesně vás přimělo k tomu, že jste jako mladý všechno opustil a přišel do Tiruvannamalai? Můžete se svěřit s nějakými okolnostmi, stavem vaší mysli a událostmi, které vedly k tomuto přestěhování?

D: Poprvé jsem narazil na učení Šrí Ramany v roce 1974 při čtení jedné z několika knih o něm, které byly tenkrát na Západě vydány. Četl jsem tuto knihu pár hodin a najednou se přetransformoval celý můj náhled na svět. Nebyla to jenom nějaká nová informace, kterou bych mohl zařadit mezi ostatní, které jsem měl uloženy v mozku; byl to živý přerod, který kompletně změnil způsob, jakým jsem vnímal sám sebe a svět okolo. Nemusel jsem přemýšlet o učení či se přesvědčovat o tom, že je pravdivé. Odhalil jsem jeho pravdivost ihned při čtení.

Nebyla to jenom víra, která by nahradila nějakou jinou. Mnohem spíš to byl případ zaměstnané, zkoumavé mysli, která se naprosto ztišila tím, že byla vystavena ozáření světlem vyšší síly. Měsíce před tím, než jsem objevil Šrí Ramanu, jsem nakoupil a přečetl hromady duchovních knih. Informace, které tyto knihy obsahovaly, zůstaly uloženy v mé paměti, ale žádná z nich se mě skutečně nedotkla. Když jsem poprvé četl slova Ramany Mahárišiho, má mysl se skutečně zastavila. Přestal jsem pátrat a číst duchovní knihy. Ta slova měla v sobě sílu, která ztišila mou mysl. Neposuzoval jsem ta slova a nerozhodoval o tom, zda jsou správná. Ta slova sama vnikla přímo do mne, zastavila činnost mé tázající mysli a přinesla mi stav tichosti, který s sebou přinesl přesvědčení „Toto je pravda“.

O několik měsíců později jsem opustil univerzitu a odjel meditoval do Irska. Zvolil jsem si západ Irska, protože to bylo málo přístupné místo a bylo tam levně. Chtěl jsem si dát úplnou pauzu od všeho, co jsem dělal, od všech lidí, se kterými jsem se stýkal. Chtěl jsem se zbavit všech banalit, které se v mém životě nakupily. Žil jsem jsem tam sám – bylo to v oblasti Limericku – asi devět měsíců, pěstoval jsem si vlastní potraviny a meditoval. Na konci tohoto období jsem musel odejít, protože má domácí chtěla dům vrátit. Dal jsem si pauzu a odjel na zimu do Izraele s tím, že se na jaře do Irska vrátím. Když jsem byl v Izraeli, napadlo mě: „Což si takhle udělat před návratem do Irska krátký výlet do Indie?“ A rozhodl jsem se tam na pár týdnů vyrazit.

Týdny se změnil v měsíce a měsíce v roky. A i po šestadvaceti letech jsem stále zde. Myslím, že klíčový moment nastal při obcházení *samádhi* Šrí Ramany. Muselo to být někdy v roce 1976. Byl jsem zvědav, jak dlouho budu schopen tady zůstat, než se budu muset opět vrátit „domů“. Při chůzi mi najednou svitlo pochopení: „Nemusím se vracet domů. Toto je můj domov. Už jsem doma.“

To odhalení mě úplně zaskočilo. Zastavil jsem se a najednou jsem byl zaplaven úlevným štěstím. Cosi ve mně potvrdilo, že jsem fyzicky, duchovně a emocionálně doma. Myšlenka na odchod či nucení k odchodu už nikdy nevyvstaly.

M: A co váš vlastní vztah k Arunáčale? Můžete krátce vyjádřit, co pro vás tato hora znamenala po dobu téměř tří desetiletí, která jste zde strávil?

D: Původně jsem zde přišel kvůli Šrí Ramanovi a jeho učení. Chtěl jsem prostě být na místě, kde on žil a učil. Později jsem si uvědomil, že to byla pravděpodobně síla Arunáčaly, která mě sem přitáhla. Jeden ze stoupenců Šrí Ramany Sádhu Óm jednou napsal o Arunáčale nádhernou poému, kde ji přirovnává k místu, ke kterému je připoutána kráva na dlouhém provazu. Kráva obchází kolem bodu, u kterého je upoutána, a s každým okruhem se provaz zkracuje. Nakonec uvízne přímo na místě a nemůže se hnout nikam jinam. Přesně takto se někdy cítím. Hora mě sem přitáhla, zkracovala můj provaz kousek po kousku, až teď nakonec cítím, že jsem k ní přilepen a zcela neschopen jít někam jinam. Přesto je to velmi šťastný žalář. Líbí se mi. Necítím žádnou touhu být kdekoliv jinde.

Nahlížím na Arunáčalu jako na pramen, silný zdroj linie, která zahrnuje nejen Šrí Ramanu a jeho žáky, ale i všechny ostatní světce, kteří zde žili v posledních 1500 letech. Jsem těmi lidmi fascinován, aniž bych však mohl říci proč. Možná je to proto, že všichni tito lidé jsou průchody této síly, kterou je Arunáčala.

Pro mě je Arunáčala božskou silou ve fyzické formě. Chcete-li se zeptat: „Proč jste se rozhodl strávit svůj život v blízkosti této hory v jižní Indii?“, tak bych nejprve řekl: „Myslím, že jsem neměl jinou volbu. Byl jsem sem přitážen silou, která je mimo mou kontrolu.“ A potom bych možná dodal: „Proč bych si nevybral a nestrávil své dny sezením v přítomnosti Boží? Protože musím přiznat, že přesně tím ta hora je.“

M: Davide, tento upřímný rozhovor byl pro mě skutečně velkým potěšením. Jsem vám velmi vděčen za vaše postřehy a za poskytnutý čas. Za nás za všechny vám z celého srdce děkuji.

